

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Nyomtató utca 9. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltetnek.

E g y e s z á m á r a 30 f i l l é r.

Az előfizetési és hirdetési pénzek

s a lap megrendelésére és czétküldésére vonatkozó összes

megkeresések **Karai Sándor** tanárhoz (József Kir. herceg-utca 54. sz.) intézendők.

A magaslat, a honnét segedelem érkezik.

Nehéz megélni, az élet küzdelem, terhessé változott. Ugy vagyunk, mint az özönvíz alkalmával az utolsó szirtfokon viaskodók. Egymás kezéből vesszük ki a kenyeret s bár menyire vergődünk is utána, nincs elég.

Lent és fent, szegénynél és gazdagnál egyforma a panasz, senki sincs megelégedve hatalmával, jövedelmével, helyzetével.

Mi az oka az általános elégedetlenségnek? Nem a föld, az ma is terem. Nem is változott szervezetünk, mert az alapjában most is kevéssel beéri, hanem vágyaink, melyek végtelenbe vonzanak, tudatlanságunk, mely helyzetünket korlátoltá teszi.

Régen két magaslat uralkodott az országok felett. Két messze kiemelkedő épület. Az egyik a lovag vár, a másik a templom.

A kiváltságos rendek uralma megtörött. A régi lovagvár tornyai ledőltek, sáncai omladékkal teltek be, falain repkény tenyész.

A templom még áll s ma is segítséget nyújt azoknak, a kik oltalmához folyamodnak.

De áll még egy másik magaslat is mellette, egy új épület: az iskola. Ezekre a magaslatokra emeljük a szemünket most is és innét várunk segedelmet.

A templomtól mely az isteni parancsot megőrizte: „Elmenvén tanítványokká tegyetek minden népeket,“ „Töltsétek be a földet és uralkodjatok.“ „Legyetek tökéletesek“ s mely a boldogság reménységével biztat. És az iskolától, mely által e parancsok és ígéretek teljességbe mennek, valósággá válnak, hol a kicsinyek egybegyűlnek, a vakok szemök világát veszik s a bölcsesség kezdete megtanítatik. Az iskola az egyház veteményes kertje. E kert nyílik meg ismét a fogékony plánták, gyenge gyermekek, felnőtt ifjak számára. Új év, új élet veszi kezdetét.

Szárnyak készülnek fiaink vállaira, hogy repüljenek; világosság, hogy messze lássanak, erő, bátorság, hogy sokat megbirjanak és megtehessenek.

A családnak, a hazának a reménységei indulnak utnak, kívánjunk nekik boldog sikert és szerencsét. De magunknak is a ref. egyháznak, melynek erősségei ma is, mint régen a templom és iskola. E két magaslat a honnét nekünk is segedelem érkezik.

* * *

Zsolt. 121.

Egységes liturgia.

II.

A magyar nyelv „istenisztelet” és „szertartás” szavakkal fejezi ki azon fogalmat, melyet a görög nyelv egyszerűen közszolgálatnak, vagy templomi szolgálatnak nevez. A név ablak, melyen keresztül a fogalom lényegébe pillantathatunk. A magyar elnevezések a latin cultus szóval kiegészítve teljes bepillantást engednek a titokteljes dolgok lényegébe.

Ez a lényeg az Isten iránt belsőkben érzett tiszteletnek a kinyilatkoztatása. Vele s az emberekkel való közösségünknek megbizonyítása. Egy tökéletesebb állapotra való törekvés eszközlése; a haladás a tökéletesség vágya és az idvesség reménysége felőli biztosítatás. Ez történik a templomban való megjelenéssel és az isteniszteletben való részvétellel. Nem mintha ott lakoznék egyedül az Isten, hanem azért, mert így tehetünk róla bizonyosságot, hogy mindnyájan az Atyának vagyunk gyermekei, mindnyájan egy közös sorsnak vagyunk itt a földön osztályosai és reménységünk is egy ugyanaz.

Ezt a tudatot mi nem belsőkben merítettük s nem az emberi fejlődés folyamán jutottunk el ahoz, hanem a Fiu által, ki egyedül ismerte az Atyát és annak ismeretére minket is elvezérlett. Nem csak az által, hogy tanított s

beszédével ma is tanít, hanem inkább az által, hogy életével nekünk példát mutatott.

Hogy nem csak a sors játékszeri, hanem a felsőbb gondviselés tárgyai vagyunk, hogy nem csak szolgák, hanem szabadosok is, a kik magunk is elébb haladhatunk a tökéletesség útján, mind a Megváltótól vettük.

S hogy ez a kegyelem nem pusztán történeti tény volt, a mely egyeseknek osztályrésze lett, hanem a Lélek által mindnyájan ma is egyénileg részesei lehetünk annak és az Istennel való szövetségnek; ez is egyedül attól van, ki a mi megváltásunkra elküldetett.

Azért a mi isteniszteletünkben a legfőbb lény mellett jelentékeny szerep jut a Fiúnak és a Szent Léleknek is. Senki sem mehet az Atyához, hanem csak Ő általa, a kitől a Szent Lélek ajándékait is vesszük.

Az a kérdés, hogy e tisztelet kellőképpen érvényre jut-e a mi templomi rendünkben?

Szerintem igen.

A mi egyszerű templomaink, ha tiszták, világosak, megfelelnek a lélekben és igazságban álló Istenimádásnak. A fedetlen fő, a felállás, az ünnepélyes hallgatás a tiszteletnek külső jelei. Az ének, imádság, már többet tolmácsolnak, a sákramentumok, különösen az uriszentvacsora egyenesen érzékeltetik a közösséget nemcsak közöttünk és testvéreink között, hanem bizonyos

TÁRCA.

Ima a református iskolákért 1788-ban.

Ismeretes II. József császárnak a protestáns iskolákkal szemben követett politikája. A felekezeti oktatásnak nem volt barátja. Még trónörökös korában 1766-ban La Chalotais művének megjelenése után írta meg emlékiratát a kormányzat rendszeréről, melyben radikális nevelési eszméket hirdetett. Kimondta, hogy az állam köteles nevelési kérdésekkel foglalkozni. II. József a gyakorlatban is ezt az elvet látta érvényesülni, még mikor trónörökös volt. Az 1760-ban alakult udvari tanulmányi bizottság a debreceni, eperjesi, pataki, pozsonyi és soproni iskolák ügyével kapcsolatban kimutatta, hogy a protestáns iskolák ügyének megvizsgálásánál sem a katolikus sem a protestáns egyház hatóságai jelen nem lehetnek, ezt a politikai hatóságnak van joga intézni. Az 1777-ben kiadott Ratio Educationist is ez a szellem hozta létre, a kormány meggyőződése szerint az állam kötelessége a tanítandó anyag minőségének és a tanítás irányának megállapítása. A Ratio Educationis helyes és a kor színvonalán álló eszméken épült fel, kár hogy nem olyan kormány léptette életbe, mely a nemzeti szellemmel összeköttetésben volt, így csak a germanizálás eszközét látták benne. Növelte a protestánsok gyanuját az a körülmény, hogy a fő-

igazgatók közé egyetlen protestánst se neveztek ki. II. József hiába küzdött a Ratio életbeléptetéséért, bár annyira ment az engedékenységből, hogy véleményt kért a protestánsoktól arról, hogy miképen lehetne az új tanítási rendszert a vallás sérelme nélkül a protestáns iskolákra is kiterjeszteni, a tárgyalások azonban nem vezettek sikerre.

Hasonló szellem indította II. Józsefet a közös iskolák szervezésére is. Amde ezt a protestánsok újabb sérelemnek tartották, sőt annyira félték tőle, hogy az erőszakos térítés újabb eszközeinek tartották. Debrecenben az egyházi és városi előljáróság a nyílt ellenállásig elment a közös iskolák behozását megkísérlő váradi iskola direktorral szemben, ki két szolgabíró kíséretében jött Debrecenbe, mégis eredmény nélkül volt kénytelen visszamenni.¹

II. Józsefnek a protestáns iskolák ellen folytatott szívós küzdelme a tiszántúli egyházkerületi gyűlést is foglalkoztatta. Az egyházkerületi gyűlés a századokon át fentartott iskolákat végső veszedelemben forogni látván, 1788-ban még az egyház imáit is fel akarta használni a nagy csapás elhárítására. Ezért a következő végzést hozta: „Jóllehet másképpen is a hívek gyülekezete az iskolákért, mint az ő veteményes kertjéért (seminarium) Istenhez imádkozni kötelességének tartotta, most azonban különösen szükségesnek tartja, hogy azoknak a megőrzéséért

¹ Lásd erről részletesen a Protestáns Szemle 1905. évi I. füzetében: Egyházi állapotok Debrecenben Mária Terézia és II. József alatt c. cikkemet.

mértékben közöttünk és az istenség között is. Legmagasabb mégis az igének hirdetése és hallgatása.

Ez által értesülünk Isten akaratáról, ez által nyerjük a vigasztalást, taníttatást, helyes életirányt, a tökéletességre való tényleges elvezéreltetést, melyet az anyagi és szellemi nyomor, szegénység, betegség, bűn, tudatlanság, szerencsétlenség hátráttatnak s melyet a keresztyén élet erényei előmozdítanak.

Ebből áll a mi istenitiszteleletünk. Egyszerű, átlátszó, de nem nélkülözi azért azt a titokteljes homályt, a mely az egész kultusznak háttérét képezi. Csakhogy e homály nem mechanikai elsötétítésben füst, festett üvegen átszűrődő fény, vagy más ilyen külsőségekben nyilvánul, hanem a szív belsejének, érzelmeinknek, tudásunk hiányainak, vágyainknak, az élet nagy rejtélyeinek láthatatlan árnyai idézik azt elő.

Még a közvetlen ható effectusok se hiányzanak, csak hogy azoknak alárendeltebb szerepök van.

A művészet, a mely a maga varázsával mívelt, miveletlenre egyaránt hat, a szimbolizmus, mely tulhalmozottan a valóságot is eltakarja, egyedül ezek szorulnak némileg háttérbe.

De ezek nem a lényeg s alkalmazásuk bizonyos mértékben nálunk is lehető.

Nincs megtiltva, hogy templomaink építészileg megfelelő remek ne lehessenek.

Az éneklés terén is törekedhetünk a tömeg éneklésen felül, de csak annak keretében tisztább zenei formákra.

A szónoklat az igehirdetés terén pedig teljesen nyitva áll előttünk az út. A fő csak az, hogy ezek ne célt képezzenek, hanem csak eszközül szolgáljanak s az istenitisztelelet, a szertartások s a cultusz lényegét el ne fedjék s a mit a mi istenitiszteleletünk rendje az egyszerűséggel, énekléssel, imádkozással, igehirdetéssel, urvacsoara osztással kifejez, megne zavarják.

Bár tudom, hogy egy gazdag, mívelt, kifejlett belső keresztyéni életnek természetesen gazdagabb formák felelnek meg, azért nem hiszem, hogy azért egyedül okvetetlen gazdagabb, fényesebb és szertartásosabb formákon fordulna meg az istenitisztelelet lényege.

A mély folyamnak alig van fodra, a hegyi patak nagy zajjal zuhog.

Van erős vallásosság kifejlett külsőségek nélkül s nem a görög katolikusok vallásos élete a legerősebb, noha ott a formák még teljesebbek, mint akár a róm. katolikusoknál is.

Az udvari ceremóniák s az u. n. Spanyol etikett, bár minden mozdulatnak értelme van benne, alapjában hideg, üres és fárasztó.

Én a mi kultuszunkat ez irányban bővíteni

minden egyházban nyilvános könyörgések tartásának.¹

Ez a határozat 1788. jun. 24-én jött létre. Már 1788. szeptemberben 7-én a püspököt kérdőre vonták a határozat értelmében az egyházközségekhez szét küldött currensért. Gróf Haller József királyi comissarius több pontból álló kérdést intézett a püspökhöz hogy megállapítsa, hogy ki a felelős a currensért, mely a császár intézkedéseit helytelennek nyilvánítja s azokat imáival akarja megváltoztatni. II. József rendszerében csak a helyeslésnek van helye, az intézkedések bírálata súlyos következményekkel jár. A püspökhöz intézett kérdőpontok a következők: 1. A currenszeket a püspök expedialta-e, vagy más? 2. A currens szétküldése egyházkerületi határozatból történt-e? 3. Mely egyházkerületi tagok voltak jelen azon gyűlésen, melyen az említett határozatot hozták? 4. A currenst Hunyadi Ferencz írta-e, és ki írta alá? 5. Hunyadi Ferencz, vagy a ki írta és expedialta, írásban nyilatkozzék, a püspök pedig az egész eljárás eredményéről tegyen jelentést.

A currens szövege eddig nem volt az egyházkerület jegyzőkönyvében feljegyezve. Ezt bizonyosan óvatosságból tettek, hogy az egyházkerület tényének ne tekintsek a currens kibocsátását. Gróf Haller József azonban elküldte a currens szövegét, úgy a mint az kezeihez jutott. E szerint a currens szövege a következő volt.

„Tiszteletes nagy jó uraim! Közelebb mult V. Tiszántúli egyházkerületi jk. 1788. jun. 24-én 17. pont.

superintendentiális gyűlésünkben minemű és hasznos rendelkezések tétettek légyen, szorosabb köteletségünkben áll kegyelmetekkel közleni ily renddel:

10. Olyan szomorú időkre jutottunk most egyszer, melyben az anyaszentegyháznak szokott fegyveréhez, a siráshoz és könyörgéshez szükséges nyulunk, veszedelemben forognak kollégiumaink, veszedelenben kisebb és nagyobb oskoláink, úgy tetszik, mintha szemünk láttára akarnának vagy elébb, vagy későbbben öleinkből kiragadtatni saját kedves gyermekeink. Ha régen a néma fiu is megszólalt veszedelemben forgott édes atyja életéért, hát mi nemak lennénk-e kedves gyermekeinkért? Az hát a V. superintendentiának akarhatja: vigyünk beszédeket a mi Urunkhoz, Istenünkhöz ezekért, oskoláink békesség megmaradásáért, a szerént, a mint ide accludálva látja kegyelmetek, talán hozzánk tér az Ur stb.“

Az imaformula is be van jegyezve, ez volt a a szövege: „Könyörgünk isteni szent felségednek az anyaszentegyháznak veteményes kertjeiért a mi alsóbb és felsőbb oskoláinkért, és azoknak kegyelben való megmaradásáért, őrizd Uram azokat kegyelmesen minden reájok jöhető szomorú változásoktól és cselekedjed, hogy lelkiismeretünknek teljes szabadságában meg hagyattatván, azokban mind a tanítók munkálkodhassanak, mind a tanulók nevedhessenek amaz igaz és tiszta tudományban, mely vagy a kegyesség szerént.“¹

¹ U. o. 1788, szept. 11-én 3. p.

nem óhajtom. Egy szóval sem állítom, hogy Novák ezt tenné. A mit ő ad az nem ellenkezik az evangéliommal, más országban a mi hit-sorsosainknál többé kevésbé szokásban is van, s lassanként nálunk is szokásba vehető.

De külföldön eleitől kezdve szokásban is volt és így ma is az élő köztudatnak részét képezi. Nálunk változott a helyzet.

Mi az ellenséges áradatok között főleg szellemi erőnkkel, tudásunkkal, szabadságszeretetünkkel és nemzeti érzésünkkel tudtuk fentartani magunkat, s ezért töredeztek le az istenitisztelet külső formái kultuszunkról. A múlt a melyben üldöztettünk, véreztünk, tilt el bennünket a térdepléstől, a kereszt használatától, az antifonáktól, a responsoriumoktól, a litániáktól, a nagyheti passzióktól, a pásztor játékoktól.

A bünbeesett ember keservéről lamentációkat adtak elő s énekeltek őseink: ma ezektől elmaradtunk s ha még szeretnők is, nem ujíthatjuk meg azokat.

A történeti múlt lehetetlenné tette hogy minden részletökben egységesen fejlődhetek volna egyházaink. Innen a vidékenkint eltérő szokások még az istenitisztelet terén is. Szabolcsi egyházakban a szereztetési igék alatt az Ur asztala köré állanak a gyülekezet pátrónusai, nagyobb urai s az igék olvasása közben azoknak kiosztatik az uri szentvacsora. A gyülekezet

csak a szertartási beszéd és kérdések után kapja a szent jegyeket. Debrecen vidékén előfohász-szal kezdődik a lelkész szolgálata, ugyanott a főistenítésztelet előtt bibliát olvasnak. Tiszamé-léken és Erdélyben textus felvételi éneket énekelnek.

Kecskeméten nem adják fel a kérdéseket, a Szalonta környékén több helyt szokásban volt, hogy predikáció közben is énekeltek. A Szamos mellékén nagy ünnepek estéjén tornyot világítanak, harangot meghuznak és a magasban vagy templom előtt énekelnek. Kassán csak Révész Kálmán idejétől harangoznak Nagypénteken stb.

Sok népszokás felmaradt itt-ott; sok eltérés vidékenként és egyházanként istenítészteletben, szertartásokban, lelkészi eljárásokban. Mindezeket magyarázza a múlt s lehetővé teszi az a körülmény, hogy az istenítésztelet elrendezése eddig a kánonok mellett főleg a *prezsbiteriumok kezében volt.*

Mindez azonban nem azt teszi, hogy a mi kultuszunk is ne bővíthetne, s azt sem, hogy az egységesebb ne lehetne, sőt inkább követeli mindakettőt. De nem rohamosan, hanem a belső vallásos és egyházi élet fejlődésével, a köztudat erősödésével s a meglévő történeti nyomok alapján.

Semmi se gátolja, hogy lelkészeink a bibliát a régi perikopák alapján, vagy szabadon

Ime, ilyen ártatlan tartalommal birt az oly nagy vétség számba menő ima szövege. Az 1788. szept. 11-én tartott egyházkerületi gyűlésnek felelnie kellett a cselekedetről, vagy magára vállalni a felelősséget, vagy pedig kiadni annak szerzőjét. Ha az egyházkerületi gyűlés magáévá tette volna a dolgot, akkor esetleg az egyházkerületet sújtotta volna a kormány haragja, ha magán ember vállalja magára, az egyházkerületről elhárítatik a vád, de annál érzékenyebben sújtja az illetőt. Jellemző e kor embe-reire, hogy akadt férfiú, ki ez utóbbira vállalkozott. Pedig nem tartozott volna vele, hiszen hivatkozhatott volna az egyházkerületi gyűlésnek fentebb említett határozatára, még abban az esetben is, ha az egyházkerületi gyűlés ő rá akarta volna hárítani a vádat.

Az ügy elintézéséről az egyházkerületi jegyző-könyv így számol be:

A gyűlésen felolvasták a kifogásolt currenst. Alig kezdték olvasni, felállott az érmelléki egyház-megye esperese, Hunyadi Sámuel, s kijelentette, hogy a currenst ő írta, ő fogalmazta, s azért jelent meg most a consistorium előtt, hogy arról számot adjon. Felhozta mentségére, hogy féltette iskoláinkat, s a fájdalom, mely ezen szavakat ő belőle kisajtolta, egyetemes és mindenki előtt ismeretes, az iskoláinkat fenyegető veszedelmet már a királyi trón előtt is többször kifejtették.

Az egyházkerületi gyűlés erre azt felelte, hogy meggondolatlanul cselekedett, különösen azért, mert

megbízás nélkül járt el, s az illő határt túllépte. Ezért megrovást érdemel. Hunyadi Sámuel ezután kijelentette, hogy a currenst nem rossz indulatból írta, nem is azzal a célzattal, hogy a lelkészek azt felolvassák, hanem csakis a lelkészeknek szánta.

Az egyházkerületi gyűlés ezek alapján utasította Hunyadi Sámuel, hogy deklaratíot készítsen másnapra, melybe mindezen kijelentéseket írja bele s azt aláírva adja át másnap a királyi commissáriusnak, egyszersmind alázatosan kérjen bocsánatot. Az egyházkerületnek e tárgyra vonatkozó nyilatkozata a Hunyadi Sámuel nyilatkozatával együtt a királyi biztosnak átadandó.

Másnap Hunyadi Sámuel átadta a királyi biztosnak deklaratíóját, bocsánatot is kért, s ezzel az ügy befejezést nyert.

Ilyen küzdelmet folytattak őseink az egyház veteményes kertjeiért. Mi, kik a változott viszonyok közt, talán tulságos bizalommal bocsátjuk ki kezeink közül iskoláinkat, aggódva gondolhatunk arra, hogy jöhet olyan idő, a mikor iskoláink hasonló veszedel-mben forognak. Az iskolák megmentése ezután nehezebb lesz, mert magunk bocsátottuk ki azokat kezeink közül, vagy ha ki nem bocsátottuk is, nemzeti érdekek jelszava alatt, azokra való hatásunkat jórészt elvesztettük.

Dr. Barcsa János.

kijelölve a vasárnapi főistenisztelet előtt ne olvassák, vagy ne olvastassák. A biblia olvasását lehetne rendszeresíteni falun hétköznapokon is a böjti időszak alatt. Lehetségesnek tartom az úri szentvacsorának minden vasárnapon leendő kiosztását is, az első bevezető istenisztelet után. A harmadik részt alkotná az ige hirdetése, textus felvételi énekkel, a lelkész beszéde után a gyülekezet által énekelt dokszológia félével. De mindezek egyelőre a lelkész és a gyülekezet elhatározása szerint. A többi lelkészi szolgálatokat már is egységesíthetőknek vélem s erre egy jó agendát sürgetek és a lelkészképzés reformját.

Az a hitem és meggyőződés, hogy nem a szertartások, hanem a lelkészképzés a fő. A gyülekezetben a lelkésszel áll vagy esik minden. 48. óta e téren pedig egy lépéssel sem jutottunk előbbre, sőt vissza maradtunk. Atyáink több oldalú képzést nyertek mint mi s a lélektan, tömeg pszichologia ma sem theologiai tárgy.

Egy jobban gondozott, nevelt, képzett lelkészi kartól várom én a belső megmozdulást, az élénkébb vallásos egyházi életet, mely a teljesebb liturgiai formákat is meghozza majd. Effele egyenetlik most is lelkes férfaink az útakat. A liturgia terén ezek közül egyik kimagasló emberünk Novák. A gyümölcs, a melyet azonban kínál, még nem érett. Várni kell hát míg megéri. Addig pedig nem kell a lelkészek és gyülekezetek szabadságát megkötni, nem kell konformizálni és egységesíteni. Lélek, belső tartalom nélkül a forma csak elsekélyesíti a mi vallásos életünk tisztá vizeit. Ezért a konventi javaslat is csak útmutatás, tanács, egy közösen nagy gonddal készített agenda, de nem kötelező törvény és paragrafus lehetne csupán.

A kötelező egységes liturgia ügyét le kell venni a napirendről és mint nyílt kérdést rá kell bízni az irodalomra, az életre s az érlelő időre.

Ez irányban tegyenek az egyházmegyék és kerületek a konventnek és a zsinatnak javaslatot, lelkészeink pedig gyülekezeteikkel egyetértve ez alapon újításokat. Nem én mondom, nálam hivatottabbak sürgetik; a helyzet, az idő a körülmények pedig követelik.

Dr. Ferenczy Gyula.

A debreceni egyetem.

Az aktualitások sorából nem szabad kienednünk a debreceni egyetem nagyfontosságú ügyét, még annak a nevezetes 94/905. sz. egyházkerületi határozatnak dacára sem, mely némi személyes és politikai motívumokkal kombinált háttérből a teljes tárgyilagosság színezetével

nyílt színre lépve az immár valóság küszöbén álló ügyet bizonytalan időre sülyesztőbe juttatta. Az eddigi buzgó elnök visszalépése folytán az egyetem ügyének egyházi, hivatalos vezetése előre láthatólag hosszú felvonásközöket fog rendezni, hogy minél tovább halasztódják a sokaktól áldozatot kívánó szerep, valószínű, hogy a hátráltató irány felszínre kerültével, minden hivatalos erő a legtultengőbb scrupulozitással fogja megtenni az egymásutáni lépéseket.

Nekünk, a kik a késelemben veszedelmet látunk, a cunctatoriumot nem szabad összetett kézzel s álmosan végig nézni, hanem ha egyik téren csődöt mondott a jó igyekezet, át kell mennünk más térre, ott igyekeztünk helyrehozni a megingott hitelt. Mert, hogy az egyetem ügyének hitelét az egyházkerület nevezetes határozata a nagyközönség előtt végzetesen discreditálta, az — fájdalom — holt bizonyos. Az áldozatkészség nem szereti a hosszú lejáratu ígéreteket, a mi felé fordul, szeret annak valóságában gyönyörködni is és a minek valóságában gyönyörködni kezd, annak teljes kiépüléseért meg is tudja sokszorozni önmagát. A halogatás ellenben előbb-utóbb kialvásra vezet, hiszen úgy a nemtelen, mint a nemes lángokat az idő kandeláberén szokta az ügyes számítás hatálytalanul ellobogtatni. Nincs lélektanilag deprinálabb valami, mint mikor a kecségető siker közvetlen küszöbéről rángatják vissza az embert. A bajt nemcsak e tekintetben hozta meg az egyházkerület, hanem a concurrentia kérdésénél is. Tudnivaló, hogy hazánkban három nagy város versenyez a harmadik egyetemért, a concurrentiában azé az előny, a melyik legelőbb fog az alapozáshoz, az állam a maga segítségének mézét abba a keretbe adja legelőbb, a melybe a viasz-lenyomat először illesztve van, ezt a viasz-lenyomatot akartuk mi a debreceni keretbe beilleszteni s ezt morzsolta össze a 94/905. sz. egyházkerületi határozat, nagyobb dicsőségére annak a tendenciának, a melyik az emberrel együtt nem bánja, ha a közügyet is agyon üti.

Az egyházfórumától tehát egyidőre bucsút véve, mennünk kell phönixként megújított lélekkel más térre, oda ahonnan tulajdonképpen kiindult s a hol sokáig a siker jegyében haladt az egyetemi actio: a társadalmi térre; mint a hogy azt legnagyobb stílusból a legnagyobb egyéni kockázattal és áldozattal Csiky Lajos akarja tenni. Nagy stílu tervével a nagystylusok classicus földjére akarja átplántálni a hazai földtől immár egy időre declimatizált egyetemi ügyet: Amerikába. Célja magasztos, elhatározása nemes, vállalkozása áldozatra kész, ereje, képes-

sége, világnézlete, fáradhatatlan agilitása, társadalmi forgolódottsága, tudománya, állása a szép sikerre nézve garantírozók.

Csodálatra volna méltó, ha akadna valaki, a ki ez áldozatra kész, nemes vállalkozás elé akár szóval, akár irással, akár cselekedettel akadályt szándékoznék gördíteni, s ha még is akadna, ám viselje a felelősséget is és álljon helyt azért az összegért, a mely a *Csiky Lajos* akciójából az egyetemi ügy oltárára remélhető. E nélkül azonban az akadályozás komoly indokkal az irigykedés, kicsinyeskedés, álszemérem vádja alól áligha tudja magát kimenteni.

Kockáztat az egyház valamit? Semmit. Passzív oldalról anyagilag csak annyi érintheti, a mennyibe az egy tanévi helyettesítés kerül, de hát vajjon a debreceni főiskola theologiai szakára nézve nem ér-e annyit az a gazdag tapasztalat, a melylyel a practica theologia tanára a gyakorlati egyházi élet sajátos hazájából Amerikából visszatér, még hogy ha az egyetemre nem hozna egy dollárt sem haza?

Ánde a gyűjtés eredménytelenségét sejtő pessimismus mivel volna indokolható? Amerika az óriási tőke hazája, ez a tőke a világ különböző nemzeteinek ideg- és mechanikai munkájával halmozódott össze. A termeléshez hazánk is szolgáltatott és szolgáltat mind szellemi, mind anyagi erőt, s az amerikai tőkének emlífogva éreznie kell, mint a hogy érzi is hazánk irányában az obligót. Ez a körülmény tehát míg egyfelől kizárja annak a zséni-nek jogosultságát, mely a szemérmes tartózkodás álláspontjáról mondana tiltakozást az amerikai segélygyűjtő actió ellen, másrészt az anyagi siker javára nyomta le mélyen a valószínűség mérlegét. De meg az a nyomott s majd nem elégedetlen hangulat, mely a konvent szervezési akciója nyomán az amerikai reformátusok között keletkezett, immár oszladozóban van, s a kiutazás ténynyé váltáig végleg el is fog oszlani, s a mi küldöttünk rokonszenves megjelenésével a kötelék bensőbbé tétele is előbb mehet.

Ismétlem, hogy a *Csiky Lajos* amerikai útja önzetlen, nemes, áldozatra kész és — a mi a közszempontjából legfontosabb — sikert ígérő vállalkozás, csak téves vagy mesterséges nehézményekkel lehet a kilátásán törni valamit, ám de a téves és mesterséges nehézményekről érezték által a magatartásuk által megállapított felelősség súlyát s ha a kockázat nélküli kérés útját nem tartják méltónak a magyar reformált egyházhoz, reprezentálják ezt a méltóságot a productiv áldozatkészség olytán mértékével, a mely idegenre nem utal. De meg *Csiky Lajos* nem az alamizna-gyűjtő görnyedő alakjában

lép reá az alnerikai kontinensre, hanem a nemes eszmét tudományos formában propagáló apostol méltóságos tartásával, eszméjének nem kér alamizsnát, hanem az eredményt az eszme erejére bizza bizonyos reménnyel.

Dr. Baltasár Desső.

A debreceni református Kollégium adattára

azaz

a Kollégium története adattári alakban.

(Folytatás.)

Ötödik kötet. (1756—1764.) Kezdődik 1756. május 22-én Weszprémi János séniorsága alatt, a nagyobbik hallgató teremben kihirdettetett ezen újabb végzéssel: Semmi szín alatt ne merészeljen senki egyházakhoz vagy bármely egyesekhez más *ajánlólevelet* szerezni, mint azt, melyet a tanárok irtak alá s a szénior a kollégium pecsétjével megerősített, különben tevő az iskolából kivettetik. A Mária Terézia alatti hivatalos fellépés a sajtó szabadság ellen éreztette hatását, a Helytartó Tanács rendelete a városi hatósághoz a „*Martyrok koronája*” című munkát nyomoztatja, betiltja és beszedei. E rendelet az iskolaszék útján kihirdettetett: ha valamelyik tanuló nál ily könyv találatnék, azt haladéktalanul a senior kezébe beadja. máskép kemény büntetés alá esik (1756. dec. 9.)

Jegyzet. Az üldözött könyv szerzője *Szőnyi Nagy István*, a ki 1654. május 14. iratkozott e kollégium polgárai közé. Utrechtben tanult 1666; s Tornán lett prédikátor. A gyász évtized kezdetén megindított szomorú üldözés áldozatja, a mikor a hivatalos idézetek napi renden voltak. Keglevics Miklós Torna várnegye főispánja, tudtával 1671. márc. 11. a német katonák berontottak Tornába, vezette őket a főispán udvari papja Hamar Ferencz és a „vérrel híres” Hirkó páter. Ezek tudtul adták Szőnyinek, hogy Spankau tábornok Kassáról, a király akaratjával a ref. templomot, iskolát, paplakot javaival együtt elfoglalja s a tanítást megszünteti. Hiába volt minden tiltakozás, a katonák fegyveres erővel elfoglaltak mindent a pap vagyonát is s a papi lakon szálltak; a lelkész feleségével és csecsemő gyermekcséjével elmenekült Szikszó felé éjnek idején; majd sok zaklatás után Debrecenbe futott, ott a város nagy kegyesen fogadta. Mint a szabad Svájc a gályákról szabaduló lelkészeinknek, a magyar szenvedő értelmiségnek: úgy nyujtott akkor Debrecen nemes városa és hívei oltalmat, védelmet, vendégszeretetet. Az ausztriai haz alatti Magyar királyságból a tőle független, lelkiismeret szabadságát élvező erdélyi fejedelemség — ide tartozott Debrecen — nagy oltalom volt akkor; ide menekült Szatmárnémeti Mihály gönczi lelkész is, a ki „Dominica” című egyházi beszéd-tárában (1675.) meghatóan rajzolja a kálvinista Róma akkori nagy áldozatkészségét, mondván a „debreceni republicáról” — kinek ajánlta művét. „Egész Magyarországból melyik tartomány s város tart mindennapi étellel s ruházattal is scholát és tudós mestereket a maga költségén?” ki is emelte a tanácsbeliek közül Bernát János deákot. A bujdosók között volt Szőnyi, a kit alkalmazott is a

város egyik predikátorul ideiglenesen (1673—74.) míg nyilhatik neki más állomás, s a nagytemplomban „az örök élet koronájáról“ tartott beszéd sorozatot, oly hatással, hogy a gyülekezeti tagok kívánták az egyes beszédek olvasni, azok kinyomatását sürgették. Egy év múlva Zilahra hívták papnak. Végül szathmári lelkész, a hol 1709-ben halt meg. Szőnyi munkájának fő címe „Martyrok koronája“, ajánlta azt Hadadi Vesselényi Pálnak, a mostani lelki s testi szabadsága mellett keserves számkivetésben s legyverben levő magyarság érdemes főgenerálissának“. E főúr költségén jelent meg a mű (8 r. 325 l.) Kolozsvart, 1675-ben azaz az Isten anyaszentegyházának Magyarországon 1671. óta való „siralmas üldöztetésének 5. esztendejében.“ Oly mély és elősejtelmes volt a gyászévtized hatása, hogy az írók innen kezdték számítani az éveket... Mivel Szőnyi saját üldöztetésének történetét is odafűzte a mű végéhez, de általában nagy történelmi tudással vázolta a vértanuság eseményeit, a jezsuiták ösztönzésére e régen megjelent könyv is üldözöbe vétetett. Bécsből 1753-ban bocsátott ki az első rendelet, mely a sajtó szabadságot megszorította.

* * *

Az 5. kötetben 1760. márc. 15-én jelezve a tisztujítás (restauratio), a mikor Jánosi György közszavazattal seniorrá, Lukács István contrascribává választottak, akkor 3 tanár volt, mert Szilágyi Sámuel theologiai professor, s egyházkerületi főjegyző 1759-ben Bihar-diószegre ment lelképásztornak. Helyébe áttétetett Szatmári István, az ő tanszékére pedig a madarasi tudós lelkész *Sinai Miklós* választott, a ki 1760. ápril. 28. igtatott be szokott ünnepélyességgel, beköszönő beszéd tartással a történelem, görög-latin irodalom és ékeszszóllás tanári székébe „a magistratus (városi hatóság) beleegyezésével és szavazatával“ hivatván meg. Az egyháztanács és városi hatóság közösen hívták a tanárt akkor még a kerület nem volt iskolafentartó.

A bölcsészeti, theologiai, költészeti collatiók elhanyagolói büntetés alá esnek. Ily mulasztásról egy részletes ritka esetet jegyzünk ide: 1761. Junius 13-ai sessióban, a 8. ügy volt, hogy Madarasi Imre a bölcsészeti collatio alatt, mely a tagok lakószobájában tartatott, míg társai, a mint szokott volt, tisztességesen, főveg levéve hallgatták az elnököt, panaszlott feltette fővegét, fecsegett, a figyelmet és elnököt megzavarta, könnyelműségéről már máskor is megrovatot, e botrányért minél előbb az iskolából eltávolítandónak nyilvánított, hogy bántó példája tovább ne terjedjen, az Iskolai Törvény „De Studiis Scholarium“ 19. cikke értelmében az iskolából kizárható lett volna, de a büntetés ez esetben hat vesztő ütés nyilvános kiállítására lágyított.

Hatodik kötet. (1765—1769.) E kötetbe elől beiktatva van a Kollegium „főző és sütő asszonyai számára való utasítás“ mely 1736-ban kelt. Két sütő és egy főző volt, évi fizetése 30 magy. frt. mint eddig. Az ifjuságtól tányér és tál mosásért fizetett pénz fele őket illeti, minden két napra 3 fontnyi cipót kapnak, az ifjuságnak évenként egyszer a fagygyuból gyertyát mártanak. A pótlás szerint (1742.) az alumnusok száma 50-ról 80-ra s többre is szaporodván, a főzők fizetése 10 frttal emeltetett. 1778-ban a munkaszaporulat miatt — levén számos rendkívüli alumnus, expectánsoknak is főztek, kenyér is

több süttetett, — a fizetés nyole frttal emeltetett, a sütőké 9—9 frttal.

A görög nyelvtanításra határozat (1765. jul. 6.), hogy a kik nem egyházi pályára mennek, azoknak jog adatott a görög nyelv tanulásának mellőzésére.

A kötet végén 1769. (ápril. 8.) két *lettár* található 1752-ben felvéve. egyik a collégium épületére tartozó eszközökről: vedrek, ládák, kupák, furók, balta, lécek stb. a másik a főző ház szerei 29 címen, p. o. négy réz fazék fedővel, káposztás hordó 10, szita, ecetes hordók, almáriom, mozsár, lisztes láda stb. Végül a praebitor kezelése alatti szerek: véka 6; zsák 41, bádóg tölesér 2, cipó vágó kés stb.

Hetedik kötet. (1769—1777-ig.) Néhány deák üdvözlő leveleket festett és bocsátott ki, mivel e szokás a jók meguotránkoztatására s az ifjuság kárára felette elhatalmazni kezd, példás büntetéssel sulytandó, tehát a kibocsátott levelek lefoglaltatnak, a készítőket 10-zel lejjebb tétetnek, a levelek (chartae) a Kollégium udvarán a készítőket tóga nélküli jelenlétében szétépetnek. (1771. jan. 26.) Télen 6 órákor a lakszobákban világot kellett gyújtani, kik elmulasztották, idéztettek s 9 dénár büntetéspénzt fizettek, a kik reggel 6 órákor ágyban találtak, hasonló büntetés alá estek. A tisztujítások évenként kétszer, március és szeptember közepén tartattak. A collatiókon meg nem jelenés számos izben fordul elő. Az 1773. márc. 13-iki tisztujítás alkalmával az iskolaszék tagjai a négy tanár, a senior és contrascriba, az ünlökök (assessores): a nagy kántor deák, kik közül egyik a metaphysikusok praesese, másik az oratorok köztanítója; a collegák száma hat, ezek közt egyik a poéták, másik a syntaxisták tanítója, egy dispensator, egy praebitor, amaz az élelmi cikkek, emez a kenyér szolgáltatás gondozója.

Ugyanakkor egészült ki a törvényszék négy új tisztárral, kik előzetesen tanulmányaikról dicséretes eredményt nyujtván, egyhangu szavazattal társul fogadtattak, választottak és megerősítettek, kettő köztanító lett. Így a tanárokon kívül a „honorata sedes“ állott 16 tagból, ezek voltak a végzetek, a primariusok. Az azon évi szept. 18-iki tisztujításkor a kántor deákok mint ünlökök közt van *Ajler György*, a német nyelv első köztanítója.

A tanári ülésben (1773. szept. 18.) határozták el a Kollégium két harangja újra öntetését — kivált mert a kisebbik régisége miatt romlott volt — a két harang sulya 168 fontot tett. Az új terv szerint a nagyobb két, a kisebb harang egy mázsás legyen. A költségvetés részletezése után az öntés stb. teljes összege 238 mfrt. 68 dénár.

Mivel e korból rendszeres osztálynévsorok (gradus szerint) nem maradtak fenn, itt bejegyezve jó elő először, hogy a tanári ülésben (consessus) 1773. ápril. 26-án 64 tanuló vitetett felebb a 2. éves deákok közé (promotio), ez volt a metaphysikusok osztálya, gradus szerint első volt Halmágyi László, 5. Ungi Mihály, 7. Domján Sámuel stb. Ugyanesak itt a névsora a 3. éves deákoknak, a kik külön vizsgaadás után vitettek az osztályba, összesen 30-an, első Literáti József, 2. Tanárki Ferenc stb. Mindkét gradust alájegyezte Sinai Miklós. A május havában megidéztett ifju a héber nyelv tanulásának semmi jelét nem adta, azzal mentette magát, hogy a helyett a francie nyelvet tanulja, a szék vizsgálat alá vetette. A héber nyelvi collatió meg nem jelenő 8 dénárt fizetett. Többrendbeli kihágásai miatt egy-

szerre tárgyalatott öt tanuló ügye, mivel szobájokban társaikat ezek tanulása közben kártyázással zavarták, eseresznye hánesből készült sip felével sivitottak, istenítiszteleti idő alatt hegedültek stb. a vétseg fokozata szerint 8, 12, 18 vessző ütésre íteltettek, melyet szobáikban szenvedtek el, műszóval „caesi sunt virgis in domo coetus.” (A vesszőzés benne volt rendkívüli esetekre, a legrégebb törvényekben, a wittenbergiben is, Pataki iskolájában is, az 1657-ikiben és az 1704-iki törvényben is.) Az ostáblázás is tilos volt.

A Forgács-féle királyi biztosság a kormány utasítása folytán a *német nyelv* tanítását behozatta (1773.) első nyelvtanítóul Ajler György primarius, majd senior alkalmaztatott, ezért külön fizetést (salarium) húzott, először évi 72 m. frtot. Az első német collatio elmulasztásának nyomát 1773. november 13-iki törvénytörvény 6. ügye mutatja, a mikor 18 tanuló idéztetett meg s mindenik öt denár fizetésre íteltetett. Új collatio volt ez, a következő évben 3 ízben történt idézés a német collatio mulasztásáért, 1775-ben pedig mintegy kilenc ízben, — úgylátszik Ajler tanító komolyan vette tantárgyát, kivált senior korában (1775-ben). A német nyelv tanításában utóda Keck Dániel (1777-ben) szinte idéztette a mulasztókat.

Az öltözködés szabályossága és egyszerűsége mindig ellenőrzés alatt áll, p. o. selyem nyakraváló kifogás alá esett (1773). ugyszinte a nyakraváló helyetti zsebkendő viselése.

A felsőbb osztályba sorozás (promotio) számadatos példáját megint találjuk 1774-ben (május 7.) n. m. 3. éves deákokká 46, köztük van Keck Dániel, 2. éves (biennis) deákokká 69-en tétettek, köztük Némethi Pál a deákok akkori magyar Horatiusa és Földi János, a később híressé lett nagy természettudós.

Tóga változtatás Az egyházkerület (1773. okt. 11-iki) végzése „az iskola polgárainak öltözetéről” az 1774. nov. 1. tartott rendkívüli ülésben hirdette ki, mely szerint a zöld tóga és süveg (pileus) nov. 1-től letétessék, helyette fekete köpenyeg használandó. A rendelet felszólítás és hirdetés alakjában intéztetett a deákokhoz. A költséges változtatás miatt féléven túl léphetett életbe e rendelkezés, 1775. május 14. külön feljegyzés szól erről. „E napon öltötték fel a deákok a fekete tógát, mely emlékezetet haladó idő óta zöld színű vala.” Némely patronusok (némi keserü gúny nem hiányzik a nota bénében) mondogatták: nem illik a színes tóga a tanulók általában fekete öltözetéhez, de meg bántja az az uralkodó kormányzót (II. József), mivel az a színű tóga az erdélyi fejedelmektől (Bethlen, Rákóczi) hozatott be, kik az Ausztriai ház iránt ellenségesek valának, s mindaddig nem nyugodtak, míg a Kerület el nem törölte. Az eltörlés a deákoknak kárt okozott, mindnyájan ezt nehezen vették, sőt egyfelől a debreceni egyházmegye esperese, a már néhai Körösi Mihály, másfelől az összes deákság az 1775. január 15-iki e. kerületi gyűléshez folyamodást intéztek. Mindhiába, e gyűlés örökre eltörlötte a zöld tógát és harcias süveget (közneven sinkót) palást módra készített fekete tógát hozván be. A főveg szegletes lett. Minden a mi a nemzeti fejedelemségre emlékeztetett, fenn visszatetszést talált, s a hajlon-

gók akkor is siettek az udvar tetszése szerint változtatni köpenyegét. Különös! hogy még a szintől is félték Bécsben! s ha ott félték, akkor Budán is!

(Folyt. köv.)

Balogh Ferencz
hittanár.

TANÜGY.

Sinka Lajos elnök beszéde,

az ev. ref. tanítók országos egyesülete gyűlésén 1905. aug. 20-án Budapesten.

Most, a midőn három évi időköz után ismételve van szerenésém az ev. ref. tanítók nagy gyűlését üdvözölni; engedjék meg nekem, hogy rövid visszapillantást vetve az elmúlt időkre, megtegyem jelentésemet és rövid előterjesztésemet arra nézve amit tettünk, a miért egyesületünk egybehozása és fennállása szükségszerűnek látszott és a miért mostani gyűlésünkön is munkálkodni kívánunk.

Az ev. ref. tanítók országos szervezkedésre mindaddig nem gondoltak, míg úgy vélték, hogy a saját speciális érdekeik csendes hallgatásban is lépést tarthatnak a fejlődő intézmények keretében minden természetes és könnyen megokolható kívánalmakkal s a dolgok természetéből folyó követelményekkel.

Ugy gondolkodtak hogy ha a nagy szükség nem kényszeríti, hát nem mutatnak még csak látzólagos példát sem arra, hogy a magyar tanítóság egységes nagy testét miként lehet lassanként megbontani s felekezeti határok szerint részekre osztani.

És ámbár a szabad egyesületi alakulások nagy elvének hódolt és hódol ma is a tanítóság s ez elvi alapon — még más egyesületté alakulás esetén is — éppen a reform. tanítóság lett volna az utolsó, sőt erre nem is lett volna kapható, — hogy t. i. az egyetemes tanítóság — és az egységes nemzeti oktatás ügyét érdeklő dologban szemben helyezkedjék akár az emberi, akár a magyar nemzeti kívánalmakkal, s a szeparatírismusnak még csak árnyékát sem engedte volna magához közel férközni: mégis tartozkodott a ref. tanítóság a külön szervezkedéstől egész az utolsó időkhöz, pedig erre más felekezeti kartársaink példát mutattak, midőn országosan külön is szervezkedtek.

Az 1881-iki ev. ref. alkotmányozó zsinat adta meg a gondolatot arra nézve, hogy a magyar reform. tanítóság szorosabb kapcsolatot létesítsen, ha saját egyházi intézményének keretében érvényesülni kíván úgy is mint egyháztagnak, úgy is mint szakember, mert hiszen autonómikus egyh. kormányzatunk és iskolai berendezésünk, nem fejlődhetik úgy a korszellem követelménye szerint, hogy az egyházi és iskolai élet egyik folyását erősbödő tényezőjét, a tanítót, figyelmen kívül hagyja, ősi állapotában letaszítva ott feledje, a hova — talán szokszor önhibája és gyarlósága miatt — a századok letaszították és a guny meg a kicsinylés alapján kialakult közfelfogás mindenkor meg is marasztották.

Meg is rezegtette már az 1881-iki zsinat előkészítő szellője a tanítóság jobbainak szívét s a dunántuli kartársaké s még itt is különösen a Somo-

gyiaké az érdem, hogy lelkes és tevékeny vezérek. Szalóky Dániel mellé sorakozva igyekeztek megértetni a közvéleménnyel, hogy a zsinatnak a tanítókra is kell gondolnia és az újabb átalakulásban illő és méltó helyet kell nekik minden téren biztosítani.

Elképedtek a régi rendszer hagyományos képviselői e merészségen s bizony a szabad szó és igazság bajnokainak kijutott a gunyból még az üldözésből is.

Ekkor kezdte érezni a ref. tanítóság, hogy külön egyh. alkotmányunk átalakításának nagy munkáját csak úgy tehetjük ránk nézve is gyümölcsözővé, ha egy akarattal és egyező erővel össze tartunk s külsőleg is bizonyos egyöntetű szervezetet mutathatunk fel.

Igy alakult meg az első állandó szervezet, a vidéki egyesületekből, illetve küldötteiből alakult állandó nagy választmány, melynek mindnyájunk által ismert és szeretett elnöke: Józsa Pál, az ő jeles tisztikarával, mint Kiss Sándor, Simon Károly, Sólyom Antal, Dobó Sándor, Vidonyi Jenő, Végh István és több jelesekkel elkészítette az 1890-iki zsinathoz beterjesztendő emlékiratot nagy körültekintéssel, előre alig feltételezett tudással és szakértelemmel.

Az emlékiratban többen dolgoztak és már innen látszott mennyi jeles és lelkes embere lehet számítani a reform, tanítók jogos törekvéseinek nagy munkájánál.

Az 1890, 91-iki zsinat már nem zárkozott el ridegen a tanítók jogos kívánságaik elől, ezt bizonyítja amaz elismerő nyilatkozat, melyet a teljes zsinati gyűlés tett, midőn örömeinek és megelégedésének ad kifejezést a benyújtott emlékirat felett, mert látszik abból — ugymond — „hogy a tanítók melegen érdeklődnek az egyház és iskolaügyek iránt.”

Hanem bizony az eredmény nem igen felelt meg e szívélyes nyilatkozatnak. Csekély változást engedett meg a zsinat a tanítókra vonatkozólag a régi rendszer kereteiben.

Beengedte most már törvény szerint az egyháztanácsba, az egyházmegyébe és itt-ott a tanügyi-bizottságokba.

Ez is eredmény azonban, mert példa lett egyszerre szolgáltatva, hogy ime a reform. egyház alkotmányozó nagy munkáját nem lehet keresztül vinni a tanítóság bevonása nélkül.

Most már teljes szükségét érezte a reform. tanítóság az országos szervezkedésnek, mert hangok emelkedtek felülről, melyek azt akarták elhítenni a világgal hogy minden mozgalom, mely a reform. tanítóság kebelében tapasztalható, „csak néhány nyugtalan vérű ember agyában születik meg s az emlékiratokban összegezett kívánalmak nem a ref. tanítóság egyetemének kívánalmai.”

Igy alakult meg teljes szervezettel az ev. ref. tanítók országos egyesülete 1896-ban az ezredévi kongresszus alkalmával itt Budapesten s azóta vezeti az elnökség az ügyeket erejéhez és tehetségéhez képest úgy, hogy minden kínálkozó alkalmat felhasználjon a reform. tanítóság jogos törekvéseinek célhoz juttatásához.

Komáromban, Miskolcon és Kolozsváron megtartott nagy gyűléseinek mind azt a célt szolgálták és tartották szem előtt, hogy anyagot és támogatást szerezzünk egy újabb emlékirat megszerkesztéséhez

és keresztülviteléhez. Megakartuk mutatni e gyűléseken, miszerint a reform. tanítóság úgy egyéneiben mint egyetemben megérett arra, hogy komoly és számottevő tényezőnek tekintessék az egyházi élet kialakulásának nagy küzdelmében, megadassék és biztosítsassék a megújított alkotmányban részére az a hely és törvényes jogkör, mely nélkül csonka lesz minden alkotás és hiábavaló az újéletre keltés evolutionális mozgalmá.

És hogy eme törekvések nem kizárólag a tanító személyét illetik, sőt hogy a személyt csak annyiban érintik, a mennyiben befoglaltatik a reformálandó intézmények keretében és azoktól el nem választható: nyilván kimutattuk azt az igazságot hogy iskoláink s egész népoktatásügyünk szervezete elavult és képtelen megbirkózni az újabb kor követelményeivel s a fejlődés, a haladás határainak kitolása nélkül leszorul a versenyképesség utvonalaról.

Elmondottuk nem egyszer, hogy az iskola a régi, patriárkhális kormányzathoz nem kapcsolható többé oda egyszerű függelékül, mert maga a tanítás ügye, ennek ellátása s az iskolák külső és belső kormányzása oly nagy mező, mely külön gondozást külön ennek a célnak szolgálatára beállított és rátermett férfiakat igényel.

Nem mondtuk soha, nem is akarjuk, hogy a régi határokat bontsuk el, az egyházhoz tartozás nagy elvét és törvényes biztosítékát dobjuk el; nem akartuk s nem is akarjuk, hogy a függés, az egyházi felsőség rendelkezése és kifejtett felügyeleti joga gyengitessék vagy elkallódjék, mert hiszen mig református iskolák vannak, azok, — az országos törvények keretén belől — csakugyan mindenestől az egyház testéhez tartoznak: de azt igenis akarjuk, hogy a korszellem követelte új szervezkedést — az egyházalkotmány teljes biztosítása mellett — iskoláinknak adjuk meg s ez új szervezetben a tanítóknak szintén biztosítsuk — paedagogiai téren — a szabadabb és önállóbb intézkedési jogot.

(Folyt. köv.)

KÖZÉLETÜNK.

Az ősz keresztyén egyháznak, Kálvinnak s a külföldi reformátusoknak liturgiájáról.

(Folytatás és vége.)

Ismeretes Kálvin felfogása a sákramentumokról. A nagy reformátor itt is mélyebben jár, mint a többi társai. Más alkalommal bővebben fogok foglalkozni e kérdéssel és a keresztségnek és urvacsorának kiszolgáltatási módjával. A mostani kiszolgálási rendben e két szertartásunk az, a mely aránylag legjobban van kifejlődve s a melyre vonatkozólag a javaslatok is legjobban megegyeznek. Élénk vita tárgyául szolgál azonban a sákramentumokkal kapcsolatban az a kérdés, hogy t. i. *kiszolgáltatandó-e az urvacsora betegek számára is magánházaiknál olyan időtáiban, a mikor a templomban nincsen urvacsoraoosztás?* Justin Martyr bizonyossága szerint a távollevőknek elvitték a szentjegyeket a templomi istentisztelet elvégzésével s lassanként szokásba jött, hogy az urvacsorát minden haldoklónak kiosztották, mint viaticumot. Tehát az ősegyházban a templomban (ille-

tőleg istenítiszteleti célra szolgált helyiségben) megáldott kenyérnek s bornak maradványát vitték el azokhoz, kik a nyilvános istenítiszteleteken meg nem jelenhettek s ez igazolni látszik azok álláspontjának helyességét, kik csak akkor tartják megengedhetőnek az urvaesora kiszolgáltatását a betegek számára mikor a templomban is urvaesoraosztás van. Amde ne felejtjük el, hogy az első keresztyének minden napon, vagy legalább is minden héten egyszer éltek a szentjegyekkel, miunk pedig rendszeren csak hatszor van urvaesoraosztás évenként. Most már az a kérdés, hogy a beteg hívők pápistáskodásának kell-e nyilvánítaniuk az urvaesora után való sóvárgását, a mire világos példát már a II. század első felében találunk, vagy pedig beismerjük, hogy a mi rendszerünk hiányos, amennyiben eltérünk az apostoli gyakorlattól, a melynek helyessége mellett pedig Kálvin is nyíltan állást foglalt? Kikötötte-e az Idvezető, hogy évenként hányszor részesüljünk a szent vendégségben, nem azt parancsolta e inkább minden megkötés nélkül, hogy eszelekedjék az O emlékeztetőre? Nem világos dolog-e, hogyha visszatérnénk az apostoli s Kálvin által is javított gyakorlathoz, nem lenne okunk panaszkodni a betegek „pápistáskodása” miatt, mert akkor elvi álláspontunkhoz képest minden vasárnapon kiszolgáltathatnánk az urvaesorát számokra? S végül azt kérdem, hogy rendszerünk hiányos voltánál helyes dolog-e megtagadni a szent jegyeket azoktól, kik utánna buzgósággal s minden babona kerülésével vágyakoznak, mert a hatalmas teielem előperceiben a Krisztus testére s vérére emlekeztető s a bűnbocsánat és örökélet felől megpecsételő „verbum visibile”-t óhajtják s illő-e megtagadni a hirdető végkivánságát s pl. június közepén (pünköszt után) azzal érvelni előttük, hogy augusztus végéig nem szabad az egészségeseknek urvaesorát adni a templomban, tehát nem szabad nekik sem?

S hogy a betegek urvaesoráztatása nem ellenkezik a kálviniizmussal, erre nézve *Kálvinra* hivatkozom, ki egyhelyen (ep. 361.) ezeket írja: „Sok és hatalmas indító ok ösztönöz engem arra, hogy az urvaesorát ne tagadjuk meg a betegektől.” Itt felemlíti, hogy egyesek vissza is élhetnek vele babonáskodás miatt, majd így folytatja: „Itélő képesség és tapasztalat kívánatuk annak elbontásához, hogy csak olyan esetekben nyujtassék amikor az élet veszélyben forog.” Ugyanesak Kálvin írja a 363. levélben: „minesen jogunkban megtagadni ezen adományt (t. i. urvaesorát) a betegektől, kik utolsó harcokban kívánják azt. Különös kegyetlen dolog volna megtagadni keresztyén létöknek eme tanubizonyosságát s olyan időben, mikor leginkább óhajtják az egyházzal való közösségük bizonyos jegyét. Mindamellett nem akarok nyugtalanságot előidézni emiatt: én megengedőnek tartom, mivel nem volna jó, viszályt előidézni.” Tehát a Kálvini álláspontra helyezkedve, nincs jogunk megtagadni az urvaesorát buzgó s vallásos betegeinktől: Kálvin nem azt tanítja, hogy csak akkor adjuk betegeinknek a szent jegyet, mikor a templomban is urvaesoraosztás, hanem minden megszerítés nélkül, mikor életük veszélyben van. Pedig őt bajosan lehetne pápistasággal vádolnunk; azt sem lehet mondanunk, hogy Kálvin csak az emberi gyarlóság miatt tartotta volna megengedhetőnek e szokást; nem mondja feltétlen szükséges utra valónak, de elegendő indokolja vallási mély jelentő-

ségét. Így gondolkodott Kálvin s vele együtt a reformátorok s midőn egyesek visszaéltek e szokással, *Bollinger* kifejezi azon óhaját, hogy báresak a magán urvaesoráztatás ne lenne többé kívánatos; s e kijelentése éppen arra mutat, hogy e gyakorlat a XVI. század folyamán elterjedett volt. Egyébb tekintélyekre hivatkozva *Van Oosterzee* nem akarja, hogy a magán urvaesoráztatás szabálylá tétessék, de a kivételeket megengedhetőnek véli s említi a Schleiermacher és Monod példáit, kiknek volt alkalmuk tapasztalni a betegek urvaesoráztatásának jótékony hatását (*Practical Theology* 558. lap) s *Vinet* szerint illő s teljesen jogos az urvaesora kiosztása a betegek számára, csakhogy ez communicio legyen: t. i. a betegen kívül mások is éljenek azzal. (Theologie pasztorale.) S a *gelói* kánonok sem tudnak semmit azon gyakorlattól, hogy a betegek csak oly napokon kommunikálhatnak, a mikor a templomban is urvaesoraosztás van, míg más feől a LXI. kánon óvatosan int az ezen szokással együtt járható visszaélés ellen s tiltakozik, hogy a betegek urvaesoráztatása rendszeres szokás legyen.

S a kálvini elvhez híven a presbyteriánus és amerikai ref. egyházban a súlyos betegek számára bármely időben ki kell szolgáltatni a szent vaesorát az illető egyháztagnak kérelmére; de kerülni kell a babonáskodást s a lelkészeknek inteni kell az urvaesorázó betegeket, hogy a szent jegyeknek többet ne tulajdonítsanak, mint illik.

A *konfirmáció* szertartása mellett nemesupán római kath. hanem protestáns — még pedig anglikán s tiszta evangéliumi ref. theologusok egyaránt — Act. 8, 14—17-t idézik s a kézfeltételről, mely a konfirmáció eredeti formájának alkotó része volt Tertullian Cyprián és Agoston is bizonyosságot tesznek. Kálvin nem látván be a „hamis sákramentum” jogosultságát, erősen ostromozza sákramentumi minőségét, de magát a konfirmációi szokást megtartandónak véli, ami nálunk nem egyéb, mint a katechumenusok vallásos oktatásának befejezése s ünnepélyes felvételük az egyház felnőtt tagjai sorába. Magok a szabad presbyterián egyházak, melyek mellőzik e szertartást, elismerik annak hasznos voltát s a skót államegyházban pedig gyakorlatban van.

A németországi s amerikai ref. egyházban az ősi gyakorlathoz híven *kézfeltétel* által végzik a konfirmálást, ami természetesen nem a Szentlélek adományozásának közege, hanem mint Kálvin Agostonnal egyezőleg tanítja, a kéznek a fejre való tétele voltaképen imádság, Isten áldásának lekérése a katechumenusra. (Justit. magyar kiadás 248 l.) s Kálvin más helyen ugy nyilatkozik a kézfeltételről, hogy nem hiába való dolog, hanem a lelki kegyelem jegye. Erről a konfirmációi gyakorlattól mondja Kálvin: vajha megtartanók azon szokást, mely a régieknél gyakorlatban volt. (Just. 248 l.)

A gyülekezeti *igehirdetőknek ünnepélyes felavatásak* szintén bibliai eredetű; több helyet tudunk idézni a szentírásból, melyek tanúsága szerint kézfeltétellel s buzgó könyörgéssel állítottak be Istentől rendelt hivatalukba (Act. 13. 3, 1. Tim. 4. 14; 1. Tim. 5. 22; 2. Tim. 1. 6.) Sokan vélekednek ugy hazai ref. lelkészeink közül, hogy a felavatás emlékes sőt szükségtelen, mert a lelkészi oklevél már minden papi funkcióra jogosít; de minden azon fordul meg, hogy az imádság, a mi az ordinálásnak mondhatni egyedül lényeges alkotó eleme, olyan

lényegtelen dolog-e, hogy mellőznünk szabad volna? S e szertartás által az egyetemes egyház lelkészévé válik a felavatott egyén és Dr. Schaff szerint minden lelképásztor részese lesz ekként az apostolok örökségének s benne van az apostolica successio-ban. Mások meg legalább a térdelést óhajtának kiküszöbölni e szertartásból, mert pápista maradványt látnak benne. E szokás megvolt az apostoloknál s utánuk a XVI. század minden időszakában fellelhető; Kálvin és hívei térdelve imádkoztak a rendes isteni tiszteleteken, ugy szintén az ordinálásnál is; az idegen ref. egyházak mindenikében meg van a térdeplés az avatással kapcsolatban: tehát csak különcök-dést s a kálvinizmussal teljesen tisztában nem levő és romboló szellem megnyilatkozását lehet látni a térdeplést száműzni akaró törekvésben. A bibliában a presbyterek és diakonusok felavatásáról is szó van s meg van e szokás a külföldi ref. egyházaknál ma is; s hol vannak hazai egyházunkban a diakonusok? Pedig a bibliában megtalálhatjuk a rájuk vonatkozó bizonyosságot s a Kálvin egyházában is voltak s a külföldi reformátusoknál ma is vannak diakonusok, kiknek kötelességek, — eredeti hivatásuk szerint — a szegényekről való gondoskodás. Ha bibliai egyház akarunk lenni, nekünk is meg kell tartani az apostoloktól alkotott formákat, mint a hogy Kálvin is respektálta azokat. A konfirmáció és lelkészavatás alkotó elemeit az idegen ref. egyházakban buzdító beszéd, kérdések s hitvallástétel, kézfeltétel mellett végzett imádság s áldás képezik.

A házasságkötés Pál apostol szerint Istenben megszentelt frigykötés (I Kor. 7. r., Ef. 5. 22—32.) A II. század elején élt *Ignác* szerint házasságkötéseknél a püspök tanácsa kérendő ki, hogy így a házasságok ne a testiség kénye, hanem Isten törvénye szerint köttessenek. Kálvin megkívánta, hogy a házasságok ünnepélyességgel s a predikáció előtt köttessenek. A külföldi ref. egyházak egy része bibliai alapon meghatározta immár, hogy minő elvált ismer el törvényesnek a Krisztus tanítása szerint s joggal feltehető a kérdés, hogy vajjon megegyezik-e az egyház természetével, hogy jogtalan s kiesínyes okok alapján elvált egyéneket új házasságra boesáson? A házasságkötés külföldön is ugyanazon alkotó elemekből áll, mint nálunk; sok ref. és presbyterián egyházban fellelhető a gyűrűhasználat; e régi szokásról már Alexandriai Kelemen említést tesz (a II. század legvégén) s mint mondja, esküvő alkalmával a gyűrű nem disz, hanem peccsét, mely figyelmeztet a házastársi kötelességekre. Az amerikai ref. egyházban a gyűrűhasználat a következő szertartással van egybekötve: a lelkész a gyűrűt elveszi a nőtől s a férfinak adja, ki azt a nő bal kezének harmadik ujjára teszi s mondja a lelkész után: „ezen gyűrűvel házastársammá veszek az Atyának, Fiának és Szentlélek Istennek nevében Amen.”

A temetkezéseknél Kálvin az egyszerűség embere volt; az ösker. egyház példája nyomán az élők lelki életének tisztaságára fektette a súlyt s a betegeket Genfben lelkiismeretes cura pastoralis gyakorlása után tartoztak a lelkészek a halálra előkészíteni s Kálvinnak erre vonatkozó elvei a „de la visitation des malades“ c. művében vannak lefektetve. A temetések alkalmával Kálvinnak elve az volt, hogy a szertartások inkább a temetőben tartassanak, mint a templomban s rövid beszéd tartását is megengedhetőnek tartotta. Nem tiltakozott a halottaknak való

harangozás ellen, nem azért, mintha jónak tartotta volna e gyakorlatot, hanem mint mondá, nem érdekes felette vitatkozni. (Henry I. 343.)

Az amerikai protestáns egyházban a közvetkező temetési szertartás szokásos a háznál, templomban vagy néha a temetőben: a lelkész néhány vigasztaló bibliai mondást olvas, mint pl. János 11. 25—26, I. Kor. 15. 55—56, s utána a lelkész és gyülekezet élénkli, vagy antiphonikus módon olvassa a XC. zsoltárt. Azután a lelkész I. Kor. 15. 20—58-t olvassa fel s rövid imádságokat mond s kívánatra egy rövid beszédet, utána imádságot s uri imádságot. b) Kizárólag a temetőben: Jób 1. 21: 19. 25—26, I. Thess. 4. 13—14 s hasonló vigasztaló verseket olvas a lelkész s imádkozik s majd a Szentháromsághoz intézett líániaszerű könyörgést mondja el, mire a gyülekezet felel s a szertartást az apostoli áldással rekeszti be.

Röviden és vázlatosan ennvit óhajtottam előadni az első keresztvények. Kálvin és a külföldi reformátusok liturgiáiról. A külföldi protestánsoknál a múlt évszázad folyamán általános volt a liturgiai kérdés feletti vita s meg volt a vágy az ideális, tökéletesebb istentiszteleti forma után. Németországban az 1817-ik agenda, Angolországban a Tracts for the Times s Franciaországban az église de l'étoile lelészének Bersiernek liturgiai alkotása s Hollandiában egyik irányzatnak megmozdulása bizonyították, hogy a liturgiai formák gazdagítása közöhhajtás tárgyát képezte. Ugy látszik, e mozgalom hullámai eljutottak hazánkba is. Felesleges, sőt káros dolog volna ellene elfogultan tusakodni. Elenkezőleg az apostol böles mondásának megfogadása szükséges: „Mindeneket megpróbáljatok s mi jó, azt megtartsátok.“ (I. Thess. 5. 21.)

Chicago Ill. 8506 Superior Ave.

Nánássy Lajos.

Husz éves találkozás.

Azok közül a pályatársak közül, a kik 1885-ben végezték a hittudományokat f. hó 1-én tizenhárman jöttek össze találkozásra. Névszerint: Csire István tapovári lelkész (Somogy m.) Dávid Gyula nagyharasányi lelkész (Bihar m.) nejevel, Erdélyi Imre ramosaházi lelkész (Szabolcs m.) Kajári Ferencz tiszai lelkész (Heves m.), Keckeméthy M. Lajos főgimnáziumi tanár (Debrecen), Kövendi Dénes kunmadarasi lelkész (Jásznagykunszolnok m.) nejevel és 3 gyermekével, Papp Károly tiszainokai lelkész (Jásznagykunszolnok m.), Sass Béla theol. tanár (Debrecen) nejevel, Szabó Béla sályi lelkész (Szatmár m.), Szász Gusztáv tiszakürti lelkész (Jásznagykunszolnok m.), Szentgyörgyi Gerő dévaványai földbirtokos (Jásznagykunszolnok m.) nejevel és négy gyermekével, Zoltai Lajos váresi segéd levéltárnok Debrecen nejevel és Vásárhelyi Zsigmond szamosujlaki lelkész (Szatmár m.) A találkozók a főiskolai díszteremben gyültek össze s onnan együttesen vonultak fel az oratoriumba, hol a buzgó éneklés után az alábbi imádságban Vásárhelyi Zsigmond próféta ihlettel adott hálát Istennek a megtartó kegyelemért, majd Zoltai Lajos üdvözölte meleg szavakkal a megjelent pályatársakat s ezeknek hozzátartozóit. Ezek után volt tanáraikat: Balogh Ferenczet és Csiky Lajost üdvözölte. A kollégium nevezetességeit tekin-

tették meg s azután vidám áldomás követte a meghatározó és felemelő jeleneteket. A társas ebéden Balogh Ferencz és Csiky Lajos tanárok is megjelentek. Szébbnél-szebb köszöntőkben nem volt hiány. Kiválóan szép és megragadó volt Balogh Ferencznek egyik beszéde, melyben meghajtá zászlaját volt tanítványa, most tisztvársa Sass Béla előtt, akire ma már az egész egyetememes egyház szemei néznek. A találkozó a 10 éves újabb találkozás reménysége alatt bucsúztak egymástól.

* * *

Imádság.

Minden áldásnak és örömnél örökökévaló kútfeje, mi Urunk Istenünk, ime megpihennek tornácodon jövevény szolgálóidnak lábai, s ajkukon lebeg háláadó fohászuk e jelen órának örömiért. Ez óra, mely egykor messze-messze látszott, ime megérkezett s Te Uram, a ki napjainkhoz napokat toldasz, a mai napot is megadtad nekünk. Nagy kívánsággal kívántuk egy napon, hogy itt színed előtt, egy más orcáját újra láthassuk s ime megengeded nekünk. Tornácid zsongó visszhangja a régi és mindenkori szeretet érintésével illeti arcunkat és öleli viszont szívünk felriadt érzéseit, e ház levegője a megenyhítés láthatatlan ujjával simítja homlokunkat és törli el a gondok barázdáit. Uram, balzsamként ömlik itt lelkünkre a levegő is a fény is, a jól ösmert intő homály is. Mintha szólítana, mintha emelne, mintha megkönnyebbitne mindenik, mintha bennök Atyai kezdet éreznők Istenünk. Itt ránk tolul az ifjuság varázsa, mint lélekjárás bűvös szélesapása.

Itt amaz első tanítványokkal már már felsohajtottunk: „Uram jó nekünk itten, hadd építsünk itt hajlékokat.”

Mégis, nem építünk itt hajlékokat emlékeinknek, sem törekvéseinknek, sem veszteségeinknek. Nem keressük itt az elszállt napokat sem azok felzaklatható, s pillanatokig leköthető emlékeit.

Téged keresünk Atyánk, mert téged keresnek s Hozzád térnek vissza időnként a magasság örök pályafutói, a megfáradt csillagok is, hogy fényedből új fényt, erődből új erőt s lehelletedből új lendületet nyerve indulhassanak új robozással s tovább szállhassanak a rémséges pályatér körutain.

Igy jövének Hozzád mi is, indulásunknak amaz első pontjára. Hozzád jövünk, kitől el sem távozhattunk, Hozzád, ki szüntelen velünk maradsz. Mégis, hogy együtt fohászkozhassunk: *itt* hozzuk elődbe a *háláadást*.

Mi Urunk seregeknek Ura, légy áldott a napokért, melyeket engedted nekünk, a szolgálatért, melyre méltóztattál.

Légy áldott azokért, kiket nekünk adtál, kik házunkat örömmel s meglelégedéssel töltik be s e földi bujdosás utain is otthont építenek nekünk, tekintetükkel megjutalmaznak, hívségükkel megerősítenek.

Légy áldott munkatársainkért, mert segítségül valának országod terjesztésében. Légy áldott ellenségeink háborgatásaiért, mert ők őrizték meg éber-ségünket.

Légy áldott a földi javakért, az öröm napjaiért, mert azokból másoknak is résznyi adva a Te vigasztalásodat és közzellétedet bizonyíthattuk meg.

Hálát adunk a gonosz napokért és a bánal-

mazásokért melyekért megtorlást nem kerestünk, mivel így a Te megbocsátó irgalmadat megábrázolhattuk.

Légy áldott a megpróbáltatásokért, ha azokban hívségünket megbizonyíthatánk, a kísértések ostromáért, az élet mostohaságáért, visszásságáért és a kétségbeejtő bánalmakért, ha megtanítál mindezekben, miként őrizzük meg lelkünk egyensúlyát.

Légy áldott a harcokért, viharokért, miket ember és világ zudított ellenünk, ha ezekben megbizonyíthatánk bátorságunkat, erőnknek másként meg nem ismerhető mértékét. Légy áldott a kegyelemért ha mulandó árnyékok orcája előtt meg nem rettenve hirdethettük, hogy inkább kell félnünk Istentől mint az emberektől.

Légy áldott Uram, minden fergetegekéért s azoknak legmélyebb setétségéért, ha nehéz éjszánk közepette felgyújtád lelkünk világosságát s azzal átszelhetünk a borulatot.

Aldott légy mi Urunk még a csalódásokért is, melyek legázolák a mi bizodalunkat, megszegyéníték hitünk első zsergégjét, az emberekben és az élet igaz voltában való hitünket. Aldott légy e csalódások pusztításaiért, ha megtarthattuk s megépíthettük a valódit, a Te benned épült igaz hitet.

S ha mégis maradt hitünk, bátorságunk, ha mégis maradt bennünk szeretet, mely a tudomány tanításával vallja, hogy „a szeretet vetette bele a világ egyetem olvasztó kohójában,” sőt ha eme szeretet lelke most is kész magát és mindenét bevetni amaz olvasztó edénybe, az emberiséget megújhodtató Krisztusi munka tüzebe: ezért is Te légy áldott, mert e készséget Te tartád meg bennünk és Te viszed sikeres, áldásos küzdelembe.

Légy áldott Uram e napért s a benne kapcsolódó régi és jövendő új napok minden áldásiért, a jelenvaló szolgatársak baráti kézszorításaiért, melylyel egymást ma megjutalmazánk s ujult hűségre kötelezhetünk.

Légy áldott Uram ezekért, kik ma itt állnak a Te élő szolgálóidért, de légy áldott Uram azokért is kik immár elaluvának, hogy hiv munkáik közben az Urban halhattak meg, az igazak halálával, de el nem estenek.

Uram mi tudjuk, hogy a csillag különböz a csillagtól fényességgel, de végsorsuk és rendeltetésük nem különböző. Tudjuk, hogy a csillagok pályafutásuk után részben kialusznak, részben pedig napokká változnak, de meg nem avulnak, meg nem halványodnak és meg nem gyengülnek.

Uram Te rendelted ezt ilyen módon. Te rendelted, hogy szolgálóid, az igazság hirdetői is olyanok legyenek mint a csillagok, tündököljenek, de meg ne avuljanak el ne vénhedjenek.

Legyen hát velünk a Te kegyelmed, hogy mint eddig ezután is halványodás nélkül hintsük az ige világát, hódolva a nagy intelemnek: a tudományban épséget és méltóságot mutass. Uram a sok vizeknek zugása elfáradhatatlan, enged hogy ajkainkon az ige is legyen bőséges, tiszta elfáradhatatlan mint a sok vizeknek zugása.

Uram mi kevés esztendőket atatt is változásoknak sokaságát, szemképrázttató tünetmények gyors színváltoztatásait láttuk; legyen azért a Te kegyelmed mivelünk, hogy tiszta ígét hirdette feddhetlent, megtarthassuk azokat is, kik tántorgó lépéssel járnak, egyebeket pedig ne engedjünk megtántorodni.

Mi elmegyünk Uram a munkára, a küzdelemre el a viaskodásba és éltünk örvénylő forratagaiba. Maradj velünk, kísérj el minket s mikképpén ma elővettél, egybegyűjtél, Szent fiadnak a Krisztusnak a mi Urunknak ígérete szerint — ha elmentünk a minden elők útján és itt alant többé nem találkozzunk — mint amaz elsőket végy elő minket is Galileában amaz örökkévaló Galileában a Te országodban. Amen.

KÜLÖNFÉLÉK.

— *Az előfizetési díjak és hátralékok beküldésére tisztelettel kérjük lapunk járatóit.*

— **Az 1905/6. isk. év ünnepélyes megnyitása.** Harangzugás között vonultak ma 9 órakor a kollégium tanári testülete, hivatalos személyzete és 1000-en felüli tanuló élükön főgondnokkal, a főtszt. püspök ur képviselőjével a Nagytemplomba, halát adni a pihenés elmúlt napjaiért és áldást kérni a kezdődő iskolai esztendő munkáira. Az év megnyitó imádságot Csiky Lajos theol. dékán a kollégium lelkésze mondta, a közének után a főiskolai kántus énekelt. Az istenítisztelet végeztével az ünnepély a főiskolai diszteremben nyert folytatást, hol az év nyitóbeszéd és a szokott üdvözlések után emelkedett hangulattal oszlott szét a tanár és tanuló sereg. A nagy iskolai gép megindul, a munka megkezdődött, legyen rajta Istennek kegyelme, a kitől száll alá minden adomány és tökéletes ajándék.

— **Két levél a felsőbb leányiskola tanárválasztáshoz. Válasz, T. Gyökössy Lajos rajztanár ur nyílt levelére.** Ellenem, mint az ev. ref. felsőbb leányiskola igazgató-tanácsának elnöke ellen intézett névtelen támadásokra nem válaszoltam és nem is válaszolok, mert névtelenül támadni, vagy ily névtelen támadások ellen hírlapi vitát folytatni tiltja becsület érzésem. De mivel Gyökössy Lajos rajztanár ur két hírlapban is megjelent nyílt levelét alá írta és így férfiasan támad és védekezik, az ő levelében foglalt főbb állításokra ezennel válaszolok. Igaz, hogy Gy. L. rajztanár ur a kultus miniszter ur által rendeztetett rajztanári tovább képző tanfolyamra csak a „tizenkettedik órában,” tehát elkésve és oly időben adta be pályázati kérvényét, mikor a folyamatban volt évszázó vizsgálatok miatt igazgató-tanácsi ülést tartanom már nem lehetett. Igaz az is, hogy ezen szabály ellenes eljárás dacára nem gátoltam kívánalmának megvalósulását, de kérvényét magam vittem el a főtsztelelű Püspök ur irodájába, kértem a kérvénynek sürgős felterjesztését, kértem a kérelem megadásának ajánlását. Gy. L., ur kérvénye kedvezőleg intéztetett el itt és a minisztérium által. De már azt Gy. L. ur sem meri levelében állítani, hogy mikor szerinte elbucszott és kérdezte, hogy a „pótvizsgálatokra lejjön-e?” én azt feleltem volna, hogy ne jöjjön le, csak ezt írja, hogy „feleletemből úgy vette ki.” De nem ez a dolog lényege. Nem róvta fel hibául senki, hogy a pótvizsgálatokon, magán

vizsgálatokon jelen nem volt; mert azon vizsgálatokon helyettesíteni lehetett. — Még azt sem róvta fel hibául senki, — hogy a napokon át tartott tanítónő képesítő vizsgálatok idején távol volt, de azt már kifogásolták az egyházkerületi vizsgáló bizottság tagjai, én pedig hibás mulasztásnak tartottam és tartom hogy Gy. L. ur haza nem jött azon egy napra, mikor a képesítő vizsgálatot tett növendékeknek tanítónői oklevelökbe berezetendő osztály jegyzéke megállapított. Ezen osztály jegyzékek megállapításánál neki több ok miatt és annyival inkább jelen kellett volna lenni, mert a távol maradásra felhatalmazást nem kért és nem nyert. Ki irt neki később levelet, levelében mit irt, miért akkor és miért nem előbb hívta haza? ezt nem tudom, reám nem is tartozik. De a tény az, hogy mikor a választás előtt két nappal a intézet könyvtári helyiségében — tehát nem audencián — vele beszéltem és azt kérdezte: reményiheti e megválasztását? én azt válaszoltam, hogy biztost mondani nem tudok; mert ez igazgatótanács tagjai még távol vannak, s csak három választó nézetét ismerem. Ezen három választó közül egy a szatmári rajztanárt ajánlotta hozzám küldött levelében, a második ő mellette nyilatkozott, mert úgy értesült, hogy Hajdu tanár ur rövid látó s e miatt nem alkalmatos; a harmadik pedig határozottan Hajdu ur mellett foglalt állást; ebből láthatja, hogy a választás eredményét kiszámítani nem lehet, egyszersmind kértem, hogy ha megválasztatnék, vonja le a történetekből a tanúságot és hasonló mulasztást ne kövessen el. Dacára a névtelen támadásoknak ezt kérem most is, hogy a történetekből vonja le a tanúságot s kívánom, hogy azon tanulság tanári pályáján hasznára legyen. Debrecen. 1905. szept. 4. Kiss Albert

* * *

Nagytsztelelű szerkesztő ur! Midőn nt. Kiss Albert elnök ur a választás ügyében közreadott igazoló levelémre válaszul egészségemre és tanulságomra kívánja azon körülményt, hogy minden hibám és mellettem történt előzetes állásfoglalás dacára, a választáson elbuktam, bármily kellemetlen is rám nézve ez ügy további tárgyalása, kénytelen vagyok kijelenteni, hogy a nt. elnök ur válasza és nézetváltoztatása tévedésen alapszik. Még pedig azért, mert én a bejelentett és a nt. elnök urtól is tudomásul vett távollétem alatt tényleg semmi felszólítást nem kaptam sem nt. elnök urtól sem az igazgatóságtól arra, hogy a képesítő vizsgálaton vagy ennek záró értekezletén megjelenjek, noha június 21-től a vizsgálatok megkezdésétől erre elég idő lett volna. Itt szalmaszálba fogódzás belekapaszkodni a „feleletemből úgy vette ki” kifejezésbe. Ezzel csak kiméletet akarom tanusítani nt. elnök ur iránt, nem akarván a rideg és meztelen valót kimondani: én egy árva szóval sem hallottam nt. elnök urtól, hogy a vizsgálatokra le kell jönni, de igenis az ígéretet, „ha szükség lesz reá Dóczy bácsi irni fog.” Ezt írja nt. elnök ur válaszában: „Hogy Gy. L. ur haza nem jött azon egy napra, mikor a képesítő vizsgálatot tett növendékeknek tanítónői oklevelökbe bevezetendő osztály jegyzéke megállapított. Ezen osztály jegyzékek megállapításánál neki több ok miatt és annyival inkább jelen kellett volna lenni, mert a távolmaradásra felhatalmazást nem kért és nem nyert.” Pedig nem is lett volna megjelenésemre

szükség, mert ezeken a vizsgálatokon nem a szak-
tanár véleménye érvényesül, hanem mindenben az
megy keresztfül a mit nt. elnök ur akar. Ez azonban
nem az én bajom. Az én ügyem az, hogy rámutassak
arra, miszerint a vizsgálatokra nem hívtam meg és ez-
zel azon vádat, miszerint kötelességmulasztást követtem
el, tisztáztam. Bárhogy esürjük esavarjuk is a dolgot,
tény az, hogy én egy évi sikeres működés után elnöki,
felügyelői, igazgatói, tanárkari elismerés, — nt. el-
nök ur jóindulata — későbbi reményt nyújtása el-
lenére, csak azért mert időközben egy helybeli be-
tolyásos pártfogókkal rendelkező pályázó akadt —
elbuktam. — Ez a körülmény látszólag az én em-
beri balesetem, de csak látszólag, mert a vizsgáló
előtt feltüntetni egyszersmint az intézet vezetőinek
megbízhatóságát, a tanerők iránti méltánylását. Így
áll a dolog nt. elnök ur s ez az oka annak, hogy
egyébb bajok mellett a lapok a vezetése alatt álló
intézet ügyeit nem minden alap és ok nélkül, szel-
lőztetik, s a miért meg nem választásom körülményei-
vel én is nyilvánosság elé kényszerültem és egy tisz-
tességesen kiérdemelt állás helyett kénytelen vagyok
nt. ur jó tanácsaival beérni. Ami ezen atyai jó szí-
vére valló tanácsokat illeti, biztosíthatom, hogy egész
életemre tanulsággul vettem, de mindjárt élő tanulsá-
guk is adtam azon következő kollegáimnak, kik ab-
ban a szerencsében részesülhetnek, hogy *nagytiszte-
letűségű iskolájában* a tanárságért versenyt futhatnak.
Gyökössy Lajos rajztanár.

— **Fejedelmi adomány a Lövöpetri egy-
háznak.** (Szabolcs m.) Sesztina Jenő nagy ke-
reskedő és földbirtokos a lövöpetri ref. egyház-
nak mintegy 50.000 korona költséggel templom-
ot épít. A megavult falak között vasárnap tartják
az utolsó istenítiszteletet. Az új templom
alapjait pedig nagy ünnepélyességgel kedden
f. 12-dikén leteszik. Áldás e házra s áldás arra
nagy lelkű férfira és családjára, ki a szegény,
de buzgó gyülekezetnek és a mindenható szent
Istennek templomot épít s ilyen fejedelmi ado-
mánnyal folytatja s viszi tovább a régi patronu-
sok és alapítók egyház és iskola építő munká-
ját. Hozzá hasonló nagy lelkeket kívánunk a
debreceni egyetemnek és főiskolánknak is.

— **Jótevény célú levelező lapok.** Egy régi di-
csőséget, szép multat hirdető református egyház van
Bihar vármegyének délkeleti szélén, csaknem elte-
metve a nagy, a fenyegető remán áradattól. Ennek
lelkésze, az egyház anyagi kiadásának fedezésére, a
saját templomukat s tornyukat ábrázoló esinos ki-
vitelű levelező lapokat küldöz szét a jótevény ke-
lekhez. Felesleges hosszasan jellemezni a belényesi
reformált egyház helyzetét, ott a magyarországi ro-
mánság kulturális központján. Nem szabad, nem
lehet a magyar református Sion eme végvárát, mely-
nek hajdan patronusa Boeskey István, lelkésze Pathay
István dunántúli superintendans volt, szegénységé-
ben elemésztődni hagyni. Mi a magunk részéről a
legmelegebben ajánljuk egyházaink, hitrokonaink
figyelmében a belényesi egyház segélyezését. Az a
szép csillagos templom pedig azon a levelező lapon
hadd élessze mindenki szívében a reménységet és
bizalmat a boldogabb jövőre iránt, melyet bizton
megnyerünk hogy ha így egymást szeretjük, és a

segélyre szorultakat felemeljük. A belényesieknek
kétszeres jogcímök van e szeretetre és segítségre:
magyarok is, szegények is. De ha csak pusztán hit-
sorsosaink lennének, akkor is megérdemelnék, hogy
ne hagyjuk el őket. Ugy legyen.

— **Adomány a debreceni egyetemnek.**
Mogyorósi Ferencz dohánybevéltási felügyelő a
debrecenben létesítendő egyetemre a szept. 5-iki
30 éves találkozás alkalmából, melyre egyházi
és világi férfaink kitünőségei, közöttök gf. Tisza
István ültek össze, 100 koronát ajánlott fel és
adott által föltiszt. püspök urnak és az ő utján a
főiskolai pénztárnak.

— **Külföldi lap a zsinatról.** A Lipcsében meg-
jelenő Chronik der christlichen Welt f. évi 33. és
35. számában részletesen ír a mi zsinatunk két első
ülésszakáról általában ez a lap jó szolgálatot tesz a
mi egyházi viszonyainknak külföldön való részletes
ismertetésével egyházunknak. Ezen lap
nyomán írnak aztán tudósítást a többi német, vala-
mint a svájci lapok is magyar prot. egyházzól. Alól-
írottak be mint belmunkatárs minden félévben
tudósítást. Ha a lelkészek és tanárok közül valaki
érdeklődik a zsinatról írt közlemény iránt, s ha e
tekintetben megkeresi alólírottat a Chronik megfelelő
számait készséggel megküldi. Rév. 1905. szept. 5.
Veress Istrán ev. ref. lelkész.

— **Könyvadomány a depr. főiskolai anyakönyv-
tárnak:** Özv. Baranyi Gáspárné, szül. Kaffka Erzsébet,
Margitán lakó urnő boldogult férjének többnyire
régii könyvekből álló könyvtárát felajánlotta debre-
ceni ev. ref. főiskolánk anyakönyvtárának. A nyári
nagyszüneti folyamán Csiky Lajos theologiai dékán
ment ki a könyvek átnézése s kiválogatása céljából
Margittára, hol ötnapi munka után 265 kötetben 190
művet választott ki az eléje adott könyvtárból, és
pedig régi bibliákat, szótárakat, történelmi, jogi, tár-
sadalomtudományi, theologiai, philosophiai, vallásos,
természettudományi, földrajzi, mathematikai, orvosi, szép-
irodalmi, classicai irodalmi műveket, régi naptárakat
tépkepeket és kéziratokat, melyeket aztán Debre-
czenbe szállított magával. Magyar, latin, görög, német,
angol, francia nyelvű művek ezek. Közülök egy a
XVI. több a XVII. és XVIII-ik századokból. Főiskolai
anyakönyvtárunk a nemes urnő jóindulatából igazán
becses és értékes művekkel szaporodott. Amnyival
értékesebbnek tekinthetjük pedig, ezt az ajándékot,
mert azt nem hitsorsosunk adta, hanem egy római
katholikus vallású s minden esetre olyan nemesszívű
urnő, ki Debrecenben születvén, városunkhoz őt régi
édes emlékek csatolják.

— **Debreceni kollégium.** Tanulóknak kiosztott
segélyek az 1905/6. isk. évi első felére. Jótevény-
ben részesülnek: 1) Hittanhallgatók: Angyal Vik-
tor 1. é. bentlakó. Abloncy Béla 1. é. bentl. $\frac{1}{4}$ tm.
100 kor. konviktus. Bakos József 3. é. 100 kor. konv.
Babicsák József 1. é. $\frac{1}{4}$ tm. ingy. konv., Baranyi
Lajos 1. é. $\frac{1}{4}$ tm. ingy. konv., Barkaszi Károly 3.
 $\frac{1}{4}$ tm. 60 kor. konv., Beke Antal 1. é. bentl., Bu-
csai László 1. é. 100 kor. konv., Bertalan Irare 3. é.
 $\frac{1}{4}$ 100 k. konv., Bodnár Gábor 1. é. bentl., Boér Ká-
roly 2. é. 100 k. konv., Csokonay József 2. é. 60 k.
konv., Csapó Odön 2. é. bentl., Csiszár Árpád 1. é.
bentl., Domján Lajos 2. é. 100 k. konv., Fazekas
Károly 1. é. bentl., Fejes Gábor 1. é. bentl., Fejér

Károly 2. é. $\frac{1}{4}$ tm., Fekete János 2. é. ingy. konv., Fias Kálmán 1. é. bentl., Gilice Antal 1. é. bentl., Gönczy Béla 2. é. bentl. 60 k. konv., Halász Imre 2. é. 60 k. konv., Hajdu Károly 1. é. bentl., ifj. Halmy Miklós 1. é. bentl., Hegedűs Albert 2. é. bentl., Hódy Gusztáv 2. é. 100 k. konv., Jóljárt István 4. é. ingy. konv., Kalas Ferencz 2. é. ingy. konv., Karácson András 2. é. bentl. $\frac{1}{4}$ tm., Kerekes Béla 2. é. bentl. 100 k. konv., Kézy Ignácz 2. é. bentl., Kiss Károly 1. é. bentl. $\frac{1}{4}$ tm., Kiss István 1. é. 100 k. konv., Kocsis János 2. é. 100 k. konv., Kovács Antal 1. é. bentl., Kovács Gábor 2. é. bentl., Kovács János 2. é. ingy. konv., Kovács József 4. é. 100 k. konv., Kürthy Károly 1. é. bentl. 100 k. konv., Kosdy János 2. é. bentl., Malay Kálmán 4. é. ingy. konv., Maresa Imre 3. bentl. 60 k. konv., Majai Géza 1. é. ingy. konv., Mikó Imre 2. é. bentl. $\frac{1}{4}$ tm. 60 k. konv., Molnár Béla 1. é. bentl. $\frac{1}{4}$ tm. ingy. konv., Muzsi István 1. é. bentl., Nagy Elek 1. é. bentl., Nyeste István 1. é. bentl. 100 kor. konv., Nyíri Kálmán 3. é. $\frac{1}{4}$ tm. 60 k. konv., Papp Géza 1. é. bentl. 100 k. konv., Papp József 1. é. bentl. $\frac{1}{4}$ tm. ingy. konv., Peleskey Sándor 1. é. bentl. $\frac{1}{4}$ tm. ingy. konv., Pirigyi József 1. é. bentl., Rácz István 1. é. bentl., Rácz Károly 1. é. bentl. $\frac{1}{4}$ tm. 100 k. konv., Sarka Béla 3. é. bentl. $\frac{1}{4}$ tm. 60 kor. konv., Sárközy Lajos 2. é. ingy. konv., Soós István 1. é. bentl., Somogyi József 3. é. bentl. $\frac{1}{4}$ tm. ingy. konv., Sóvágó Gábor 2. é. bentl., Szabó Géza 3. é. 100 k. konv., Szabó Béla 3. é. bentl., Szabó Dániel 2. é. 100 k. konv., Székely Ernő 1. é. bentl., Székelyhidy Béla 1. bentl., Szép Kálmán 1. é. bentl. 100 k. konv., Szigethy Zsigmond 2. é. bentl., Tüdös Lőrincz 1. é. bentl., Tamóczy Lajos 1. é. bentl., Tiszai Gyula 1. é. bentl., Tuba András 2. é. bentl. 60 k. konv., Vágó Károly 2. é. bentl., Varga Csongor 3. é. $\frac{1}{4}$ tm. 60 k. konv., Venetiáner Sándor 1. é. bentl. $\frac{1}{4}$ tm. ingy. konv., Kiss Gerzson 3. é. ingy. konv., Váczy Ferencz 3. é. ingy. konv., Tukaes László 4. é. 60 k. konv., Juhász Imre 4. é. 100 k. konv., Kovács József 4. é. 100 k. konv., Maresa Imre 3. th. bentl. *B) Joghallgatók:* Ador Dániel $\frac{1}{4}$ tm. 100 k. konv., Balogh István telj. tm. Botos József $\frac{1}{4}$ tm. 100 k. konv., Bodnár Béla bentl. $\frac{1}{4}$ tm. 60 k. konv., Bélteky Gyula $\frac{1}{4}$ tm., Boross Géza $\frac{1}{2}$ tm., Bott Lajos bentl. $\frac{1}{2}$ tm. 60 k. konv., Boruzs István bentl. $\frac{1}{2}$ tm. 180 k. konv., Bertha Jenő bentl. $\frac{1}{2}$ tm., Biki Andor 180 k. konv., Balla Bertalan $\frac{1}{2}$ tm., Cseke Ernő bentl. $\frac{1}{4}$ tm., 60 k. konv., Csery Sándor 180 k. konv., Domokos József $\frac{1}{2}$ tm. 100 k. konv., Eöry Kálmán teljes tandijmentes Fülöp Endre bentlakás, 100 korona konv., Fráter Szabolcs negyed tm. 60 k. konv., Fehér Károly bentl., Gottlieb Márton negyed tm., Gyöngyössi József negyed tm., Hajdu László fél tm., Janka Dezső negyed tm., Jancsó Lajos bentl. negyed tm. 100 k. konv., Kostyák József telj. tm., H. Kiss Pál telj. tm., Kuthi Sándor negyed tm., Kovács Lajos negyed tm. 100 k. konv., Keresztes József negyed tm. ingy. konv., Kádár István negyed tm. 100 k. konv., Kató István fél tm. 180 k. konv., Kristóf Domokos bentl. negyed tm. 100 k. konv., Kiss Zsigmond negyed tm., Kiss Endre fél tm. 60 k. konv., Kiss Pál bentl. fél tm. 60 k. konv., Kovács Lajos bentl. fél tm., Literáti Ferencz fél tm. 180 k. konv., Liedermann Henrik telj. tm., Matolesy Sándor bentl. $\frac{1}{4}$ tm., 60 k. konv., Megyeri Lajos $\frac{1}{4}$ tm. 60 kor. Mészöly Miklós ingy. konv., Nagy Elek bentl. Nagy

József fél tm. 100 k. konv., Nagy Jenő bentl. 180 k. konv., Nádler Miklós negyed tm., Némethy Mihály bentl. negyed tm. 180 k. konv., Orády Mihály negyed tm. ingy. konv., Ováry Sándor 180 k. konv., Pás Géza fél tm., 180 k. konv., Pólya Endre fél tm. 100 k. konv., Porkoláb Zoltán bentl. fél tm. ingy. konv., Padrah Kálmán negyed 100 kor. konv., Papp Gyula bentl. 180 k. konv., Papp Jenő Lajos 100 k. konv., Sarkady István fél 180 k. konv., Sipos Zsigmond fél tm. 180 k. konv., Sikolya Bálint fél 60 k. kor., Stefánia Péter fél tandijmentes 180 korona konv., Sáfár László telj. tm., Stolez Ferencz negyed tm. ingy. konv., Sipos Imre bentl. negyed tm. 100 k. konv., Somogyi Imre bentl. negyed tm. 100 k. konv., Szabó István negyed tm., Szabó Zoltán bentl. 60 k. konv., Szilágyi Dezső negyed tm., Szentgyörgyi Kálmán 100 k. konv., Szabó Lajos negyed tm. 180 k. konv., Szabó Sándor negyed tm., Szabó Ede fél tm. 100 k. konv., Takács Andor negyed tm. ingy. konv., Uj Sándor fél tm., Varga Sándor bentl. 100 k. konv., Zöld József negyed tm., Surányi Sándor 180 k. konv.

— **Gyász hírek.** Veress Bálint hencidai lelkész-társunknak és nejeének Czeglédi Máriának gyászuk van. Egyetlen kis leányuk *Irmuska* 8 éves korában elhunyt. Medgyaszai Gyula kunmadarasi lelkész es neje 11 éves kis leányukat *Dórit* siratják. Tavaly egyetemenyü gimnazista fiukat temették. Amott egyetlen gyermek, emitt a gyászra új gyász. Mindenütt korai hervadás okozta soha nem muló bánat, mely előtt megdöbbenve áll meg a szerencsétlenségre hívott gyászos fél és kétségbeesve kérdezi az égtől, hogy miért? Szerencsés könnyű bölesek, ne siessetek e buspanaszra megfelelni a hétköznapi vigasztalás és okosság szavaival. Nincs itt megfejtés, nincs itt válasz, csak egyedül a megnyugvás s a hit. Boldog a ki ebben megcsendesedést talál s boldogtalanok a kik még a kereszt alatt is vergődünk szívünk fájdalmaival. Enyhítse ezeket a vallás vigasza, az idő s a szerető szívek részvéte most is, és kárpótolja az ég.

Tartalomjegyzék: A magaslát, a honnét segedelem érkezik. * * — Egységes liturgia. Dr. Ferenczy Gyula. — **Tárca:** Ima a református iskoláért 1788-ban. Dr. Baresa János. — A debreceni egyetem. Dr. Baltazar Dezső. — A debreceni református Kollégium adattára. Balogh Ferencz. — **Tanügy:** Sinka Lajos elnök beszéde. — **Közéletünk:** Az öt keresztven egyháznak, Kálvinnak s a külföldi reformátusoknak liturgiájáról. Nánássy Lajos. — Hnsz éves találkozás. — Különfélek.

Felelős szerkesztő: **DR. FERENCZY GYULA.**

Pályásat.

Kápláni állásra pályázatot hirdetek. Javadalom: 450 k. készpénz, uti átalány 50 k., temetési stólából 60—50 k. lelkésznel világítás és ágyneműn kívül teljes ellátás. Kötelessége: Vasárnaponként délelőtt az ó szőlőbeli imaházban prédikálni, lelkésznek szükség esetén segédkezni. Az állás október 1. elfoglalandó. Bővebb felvilágosítást nyujt:

Tiszaföldvár, 1905. szept. 4.

Tóth Bertalan
ev. ref. lelkész.

Pályásat.

A debreceni ev. ref. jogakadémián kinevezés folytán megüresedett egyik rendes tanszékre pályázat hirdették. A betöltendő tanszék tárgyai: Kereskedelmi és váltójog, peres és perenkívüli eljárás beleértve a telekkönyvi eljárást. A kereskedelmi és váltójog heti 6 órán egy féléven át, a peres és perenkívüli eljárás heti 5 órán két féléven át adandó elő. A két félévben tartott előadások heti óraszámának a speciál collegiumokkal együtt félévenként legalább 10-et kell kitennie. Megkivántatik a jogtudományi doktorátus, továbbá az egyetemi magántanári képesítés a fent nevezett tárgyak valamelyikéből, vagy amennyiben ezen utóbbi képesítés hiányzanék, annak megszerzése a megválasztástól számított két év alatt kötelező.

Csak ev. ref. vallásu pályázónak folyamódványa vétetik figyelembe.

A megválasztandó tanár az országos tanári nyugdíjintézetnek jogosított és kötelező tagja lesz s hivatalát 1906. év február 1-én szaktudománya körébe tartozó székfoglaló értekezés megtartásával foglalja el.

Javadalmazás: rendes tanári fizetés, évenként 4000 k. öt évenként öt ízben 200 k. korpótlék és 800 k. lakpénz.

Szabályunk értelmében a közvetlenül megelőzőleg megszakítás nélkül rendes tanári minőségben máshol eltöltött szolgálati idő a korpótlék jogosultság szempontjából beszámíttatik.

Az 1897. évi 183. sz. a. kelt egyházkerületi határozat értelmében a korpótléknak 200 k.-ról 400 k.-ra való felemelése kilátásba van helyezve.

A mennyiben a tanszékre olyan egyén választatnék meg, ki a teljes kvalifikációt, nevezetesen az egyetemi magántanári képesítést még meg nem szerezte az 1897. évi 183. sz. egyházkerületi végzés értelmében mindaddig, míg teljes képzettség megszerzését be nem igazolja 3000 k. alapfizetést s 800 k. lakpénzt élvezhet.

A pályázati kérvények keresztlevéllel, életrajzi vázlattal, a védkötelezettség teljesítését s az egészségi állapotot igazoló bizonyítvánnyal, a képesítést feltüntető okmányokkal, esetleg az eddigi alkalmaztatásról szóló bizonyítvánnyal és az irodalmi működést feltüntető iratokkal felszerelve a ftszántuli ev. ref. egyházkerület püspöki hivatalához Debrecenbe 1905. év szept. hó 30-ig és pedig hivatalban levőké felettes hatóságuk útján adandók be.

Debrecen, 1905. szept. 2.

Kiss Áron
püspök.

ALAPITTATOTT:
1845-BEN.

ALAPITTATOTT:
1845-BEN.

A nagytiszteletű lelkészek, tanárok és tanító urak figyelmébe!

Van szerencsém szíves tudomására hozni, hogy a

=== tavaszi idényre ===

raktáram mindennemű férfi és fiu ruhákkal dúsan fel van szerelve.

Nagy választékban, elegáns kivitelben, tartós anyagból szolid árak mellett beszerezhetők:

|| férfi és fiu öltöny, felöltő, szalon ruha, gyermek costum, esőköpeny ||
(havelock), iskola ruha, zsinatkabát, palást, főveg stb.

Mérték szerint külön osztály. Ev. ref. papi egyenruha.

Különös figyelmébe! Nagy előnyben részesülnek azon t. vidéki szülők, kiknek fiai helyben hallgatják az iskolai előadásokat, mert a részökre nálam vásárolt ruhákat díjtalanul javítom és vasalom.

Kitünő tisztelettel

NEUMANN M.

cs. kir. udvari szállító, elsőrangú az ország legnagyobb ruha üzlete
DEBRECEN, Piac-utca 49., a m. kir. főpostával szemben.